

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**

До захисту допустити:

В.о. завідувача кафедри

 Світлана МАКАРЕНКО

« 21 » листопада 2025 р.

**«ВПЛИВ ЗАПРОВАДЖЕННЯ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО
КОМПЛЕКТУ А. БОГУШ, Н. ГАВРИШ «ЗАПРОШУЄМО ДО РОЗМОВИ»
НА ПОДОЛАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ ЩОДО РОЗПОВІДАННЯ ЗА
СЮЖЕТНОЮ КАРТИНОЮ В ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО
ВІКУ»**

Кваліфікаційна робота
здобувача вищої освіти другого
(магістерського) рівня вищої освіти
освітньо-професійної програми
«Дошкільна освіта. Інклюзія»
Романенко Тетяни Федорівни

Науковий керівник:

Макаренко С.І., к.п.н., доцент

Рецензент:

Івах С.М., к.п.н., доцент,
доцент кафедри загальної педагогіки та
дошкільної освіти Дрогобицького
державного педагогічного університету
імені Івана Франка

Кваліфікаційну роботу захищено
з оцінкою А 99 «Відмінно»
Секретар ЕК Поповська О.А.

23 грудня 2025 р.

Київ - 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗПОВІДАННЮ ЗА СЮЖЕТНОЮ КАРТИНОЮ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	9
1.1. Науково-теоретичні підходи до розвитку розповідання за сюжетною картиною дітей старшого дошкільного віку.....	9
1.2. Поняття та особливості освітніх втрат щодо розповідання за сюжетною картиною в дітей старшого дошкільного віку	19
1.3. Методика роботи з сюжетними картинами НМК «Запрошуємо до розмови» А. Богуш, Н. Гавриш - як інструментом подолання освітніх втрат щодо розповідання за сюжетною картиною в дітей старшого дошкільного віку	27
Висновки до розділу 1	37
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ НМК А. БОГУШ, Н. ГАВРИШ «ЗАПРОШУЄМО ДО РОЗМОВИ» НА ПОДОЛАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ ЩОДО СКЛАДАННЯ РОЗПОВІДІ ЗА СЮЖЕТНОЮ КАРТИНОЮ В ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	40
2.1. Дослідження освітніх втрат щодо розповідання за сюжетною картиною в дітей старшого дошкільного віку... ..	40
2.2. Система роботи з НМК А. Богуш, Н. Гавриш «Запрошуємо до розмови» для подолання освітніх втрат щодо розповідання за сюжетною картиною в дітей старшого дошкільного віку	49
2.3. Динаміка подолання освітніх втрат щодо розповідання за сюжетною картиною в дітей старшого дошкільного віку.....	63
Висновки до розділу 2	67
ВИСНОВКИ	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	74
ДОДАТКИ	82

ВСТУП

Нині в сучасній українській дошкільній освіті гостро постала проблема подолання освітніх втрат у дітей дошкільного віку. Серед головних причин її виникнення дослідники називають пандемію COVID-19 та воєнний стан у країні з 24 лютого 2022 року, які спричинили соціально-економічні проблеми (зміна місця проживання, зміна форми здобуття дошкільної освіти (перехід з очної на змішану, дистанційну) або закладу дошкільної освіти (далі – ЗДО), а також часті повітряні тривоги (що переривають або порушують порядок освітнього процесу), відключення електроенергії, блекаути (що створюють ризики реалізації дистанційної форми освіти), психологічний стан здобувачів дошкільної освіти та їхніх батьків.

Відсутність повноцінного живого спілкування дітей з ровесниками і дорослими в умовах ЗДО спричинює освітні втрати, зокрема, в розвитку зв'язного мовлення. Особливо негативно це впливає на дітей старшого дошкільного віку, оскільки саме в цей період у них активно розвивається розповідання, вміння складати зв'язні розповіді з логічно побудованою послідовністю подій, виділенням головного та другорядного, узагальненням та систематизацією інформації. Зазначені навички прямо пов'язані з подальшими успіхами в читанні, письмі й загальній академічній успішності у школі. Тому в умовах сьогодення актуальним питанням дошкільної освіти є пошук ефективних засобів діагностування та подолання освітніх втрат (у тому числі, щодо розвитку зв'язного мовлення дітей) та створення умов для їхнього всебічного розвитку.

Проблема розвитку зв'язного мовлення дітей, у тому числі й навчання розповідання за картиною, не є новою для дошкільної освіти. Її досліджували О. Білан, А. Богуш, Н. Гавриш, К. Крутій, Т. Піроженко, Т. Ладиженська та інші науковці [5; 8; 9; 12]. Зокрема, навчання дітей розповідання за сюжетною картиною вивчали А. Богуш, О. Білан, Н. Гавриш, К. Крутій, Т. Ткаченко та багато інших дослідників [5; 8; 9; 12; 39].

Науковці визначають розповідь – як самостійний монологічний виклад дитиною певного змісту. Складання розповіді за картиною є складним мисленнєвим процесом, що ґрунтується на аналізі, порівнянні та узагальненні.

Освітні втрати – визначають як прогалини в знаннях і навичках здобувачів освіти, які виникають у процесі навчання порівняно з освітніми стандартами та очікуваними результатами навчальних досягнень. Освітні втрати старших дошкільників виявляються у невмінні створювати різні види розповідей за сюжетними картинами (сюжетні, описові, порівняльні, творчі), логічно структурувати їх зміст.

Одним із ефективних засобів навчання розповіданню за сюжетною картиною дітей, зокрема, старшого дошкільного віку є навчально-методичний комплект (далі – НМК) «Запрошуємо до розмови», створений видатними науковцями з дошкільної лінгводидактики А. Богуш і Н. Гавриш. Навчальний комплект складається із сюжетних картин, адаптованих для дітей старшого дошкільного віку, та методичних рекомендацій щодо використання кожної картини для розвитку вміння розповідати. Застосовуючи інтерактивні, ігрові методи роботи з картиною, запропоновані в комплекті, вихователь може не лише навчати дітей складати тексти описового та розповідного характеру, а й правильно висловлювати свої думки, емоційно сприймати художні образи, розвивати почуття та емпатію. Використання зазначеного НМК має значний потенціал для подолання освітніх втрат щодо розповідання за сюжетною картиною в дітей старшого дошкільного віку.

Проте нагальною потребою є підбір та систематизація валідних діагностичних методик для вимірювання та оцінювання рівня освітніх втрат у дітей, а також створення методичних рекомендацій щодо розробки та впровадження індивідуальних та групових корекційних програм із застосуванням ефективних форм, методів і технологій. Зазначені аспекти залишаються недостатньо дослідженими, що визначило тему нашого дослідження: **«Вплив запровадження навчально-методичного комплекту А. Богуш, Н. Гавриш «Запрошуємо до розмови» на подолання освітніх**

втратах щодо розповідання за сюжетною картиною в дітей старшого дошкільного віку».

Об'єкт дослідження: процес навчання розповідання за сюжетною картиною дітей старшого дошкільного віку.

Предмет дослідження: педагогічні умови запровадження навчально-методичного комплексу «Запрошуємо до розмови» (А. Богуш, Н. Гавриш) на подолання освітніх втрат щодо розповідання за сюжетною картиною в дітей старшого дошкільного віку.

Мета дослідження: теоретичне обґрунтування й експериментальна перевірка педагогічних умов запровадження навчально-методичного комплексу «Запрошуємо до розмови» (А. Богуш, Н. Гавриш) на подолання освітніх втрат щодо розповідання за сюжетною картиною в дітей старшого дошкільного віку.

Відповідно до мети завданнями дослідження є:

1. Вивчити, проаналізувати та узагальнити сучасні науково-теоретичні підходи та практичний досвід навчання розповідання за сюжетною картиною дітей старшого дошкільного віку.

2. Теоретично обґрунтувати сутність та особливості освітніх втрат щодо розвитку розповідання за сюжетною картиною у дітей старшого дошкільного віку.

3. Визначити критерії, показники та схарактеризувати рівні сформованості навички розповідання за сюжетними картинами.

4. Обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність педагогічних умов запровадження НМК «Запрошуємо до розмови» на подолання освітніх втрат щодо розповідання за сюжетною картиною в дітей старшого дошкільного віку.

Гіпотеза дослідження: вплив запровадження навчально-методичного комплексу «Запрошуємо до розмови» (А. Богуш, Н. Гавриш) на подолання освітніх втрат щодо розповідання за сюжетною картиною в дітей старшого дошкільного віку буде ефективним за таких педагогічних умов:

1. Підготовка педагогів до цілеспрямованого використання НМК «Запрошуємо до розмови» для формування навичок складання розповідей за сюжетною картиною.
2. Створення розвивального мовленнєвого середовища, яке відповідає вимогам НМК та забезпечує можливості для систематичної роботи з сюжетними картинами.
3. Врахування індивідуальних освітніх втрат кожної дитини.
4. Адаптація навчальних програм та планів роботи з дітьми до їхніх індивідуальних рівнів розповідання за сюжетною картиною.
5. Доцільність підбору завдань, вправ, методів і засобів використання НМК для подолання освітніх втрат щодо розповідання за сюжетною картиною.
6. Єдність зусиль основних учасників освітнього процесу у створенні та підтримці мовленнєвого середовища, яке сприятиме ефективному подоланню освітніх втрат щодо розповідання за сюжетною картиною.

Для вирішення поставлених завдань використано такі **методи дослідження:**

- теоретичні методи: аналіз, порівняння та узагальнення психолого-педагогічної літератури, присвяченої дослідженню цієї проблеми; вивчення статистичних даних щодо особливостей освітніх втрат дітей дошкільного віку на сучасному етапі;
- емпіричні методи дослідження: діагностичні методики для дітей старшого дошкільного віку, бесіда з дітьми, спостереження;
 - статистичні методи кількісний аналіз результатів дослідження.

База дослідження: Комунальний заклад дошкільної освіти (ясла-садок) «Десняночка» села Сосонка Стрижавської селищної ради Вінницького району Вінницької області.

Наукова новизна отриманих результатів. *Вперше* здійснено обґрунтування впливу навчально-методичного комплексу А. Богуш, Н. Гавриш «Запрошуємо до розмови» на подолання освітніх втрат щодо розвитку розповідання за сюжетною картиною дітей старшого дошкільного віку;

визначено критерії, показники та рівні сформованості навички розповідання за сюжетною картиною в дітей старшого дошкільного віку. *Дістала подальшого розвитку* методика діагностики та подолання освітніх втрат щодо розповідання за сюжетною картиною в дітей старшого дошкільного віку.

Практичне значення отриманих результатів полягає в обґрунтуванні та експериментальній перевірці ефективності педагогічних умов запровадження НМК «Запрошуємо до розмови» для подолання освітніх втрат щодо розповідання за сюжетною картиною в дітей старшого дошкільного віку; розробленні методики подолання освітніх втрат щодо розповідання за сюжетною картиною в дітей старшого дошкільного віку на основі запровадження навчально-методичного комплексу «Запрошуємо до розмови» (А. Богуш, Н. Гавриш).

Апробація результатів роботи. Результати дослідження доповідалися на:

- Декаді студентської науки МДУ – 2025 (тема «Інтерактивні підходи до навчання розповіді за сюжетною картиною дітей старшого дошкільного віку»);
- Всеукраїнському форумі «Дошкільна освіта в контексті сталого розвитку: інвестиції в майбутнє» (28-29 січня 2025 р., м.Полтава);
- Форумі до «Дня науки на кафедрі ДО» МДУ – 2025 (тема «Подолання освітніх втрат у дітей старшого дошкільного віку щодо розповідання за сюжетною картиною»);
- 1 етапі Всеукраїнського конкурсу наукових робіт здобувачів вищої освіти «Траєкторія розвитку».

Публікації.

1. Макаренко С. І., Романенко Т. Ф., Солук Д. Д. Мовленнєвий розвиток дітей старшого дошкільного віку в умовах освітніх втрат: виклики воєнного стану. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2025. №102. **Фах Б, Index Copernicus**

2. Романенко Т. Інтерактивні підходи до навчання розповіді за сюжетною картиною дітей старшого дошкільного віку. *Дебют: Збірник тез доповідей*

студентів психолого-педагогічного факультету МДУ за результатами участі у Декаді студентської науки 2025 / За заг. ред. д.політ.н., проф. Трофименка М.В., к.пед.н., доц. Демидової Ю. О. Київ, 2025. С. 134-137.

3. Романенко Т. Ф., Макаренко С. І. Сюжетна картина як інструмент розвитку навички розповідання у дітей старшого дошкільного віку. *Магістерські студії психолого-педагогічного факультету Маріупольського державного університету*: збірник наукових праць здобувачів ОС Магістр ОП «Дошкільна освіта. Інклюзія», «Початкова освіта», «Фізична культура», «Практична психологія», «Менеджмент. Управління закладом загальної середньої освіти» / за заг. ред. Л.В. Задорожної-Княгницької. Випуск 3. Київ: МДУ, 2025. С. 67-74.

4. Романенко Т.Ф. Подолання освітніх втрат у дітей старшого дошкільного віку щодо розповідання за сюжетною картиною. *Програмадський вектор університетської освіти у викликах сьогодення*: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції, 24 квітня 2025 року / за заг. ред. О.А. Голюк. Маріуполь: МДУ, 2025. С. 317-320.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗПОВІДАННЯ ЗА КАРТИНОЮ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

1.1. Науково-теоретичні підходи до розвитку розповідання за сюжетною картиною дітей старшого дошкільного віку

Розвиток мовлення дітей старшого дошкільного віку є одним із пріоритетних завдань сучасної дошкільної освіти і важливою умовою усебічного розвитку дитини, її підготовки до подальшого навчання в закладах загальної середньої освіти. Рівень мовленнєвого розвитку суттєво впливає на формування в дітей навчальної діяльності, розвиток психічних процесів (пам'яті, мислення, відчуття, сприймання, мовлення, уяви) та соціалізацію. Про це зазначено в таких нормативно-правових документах як, Закон України «Про дошкільну освіту» [32], Закон України «Про освіту» [33] та державний стандарт дошкільної освіти [2].

Згідно з державним стандартом дошкільної освіти, до кінця старшого дошкільного віку у дітей мають сформуватися ключові компетентності, серед яких і мовленнєва. Зазначається, що мовленнєва компетентність – це «вміння дитини висловлювати свої думки, враження та звернення в різних формах мовлення, використовуючи як вербальні, так і невербальні засоби. Вона охоплює фонетичний, лексичний, граматичний, діалогічний і монологічний компоненти (в тому числі, й уміння розповідати за сюжетною картиною), підкреслюючи їхню взаємопов'язаність і взаємозалежність» [2, с.19]. Зокрема, в освітньому напрямі «Мовлення дитини» визначено вимоги до результатів мовленнєвого розвитку дитини наприкінці дошкільного віку, а саме: «складати різні види розповідей: описові, сюжетні, творчі (розповіді-повідомлення, роздуми, пояснення, етюди); складати розповіді за планом вихователя і самостійно, казки і різні види творчих розповідей» [2, с.19-20].

В українському педагогічному словнику знаходимо таке визначення: «зв'язне мовлення» – це як процес мовленнєвої діяльності, так і її результат; це висловлювання, зміст якого є зрозумілим завдяки його власному змістовому наповненню [27, с.45-47]. Тобто, сучасна лінгвістика та лінгводидактика трактують поняття «зв'язного мовлення» з двох протилежних точок зору:

- як процес формування зв'язного мовлення;
- як результат мовленнєвої діяльності (зв'язне висловлювання) [19, с.168].

А. Богуш трактує поняття «зв'язне мовлення» як висловлювання, що підпорядковується законам логіки, граматики та композиції, утворює цільну структуру, виконує комунікативну функцію, містить завершену думку та складається зі структурних компонентів [10, с.389]. На думку Н. Гавриш, «зв'язне мовлення» - це процес формування самостійного зв'язного висловлювання, а його кінцевий результат – текст, що є продуктом мовленнєвої діяльності [12, с.390].

З погляду психологічної науки, зв'язне мовлення являє собою контекстне висловлювання, яке у мовленнєвій формі відображає всі суттєві зв'язки свого змісту. Воно має чітко та зрозуміло відображати для слухача думку мовця; а також є логічним і послідовним висловлюванням на рівні слова, тексту та дискурсу [3, с.101-103]. Розкриємо зміст понять «дискурс» і «текст» у контексті їх взаємозв'язку з поняттям «розповідання за картиною». Термін «дискурс» в лінгвістичній літературі розглядається як «предмет усного мовлення». А «текст» описується як результат мовленнєво-розумової діяльності людини, виражений словесно та наділений завершеністю, структурною цілісністю, цілеспрямованістю й прагматичною спрямованістю (Л. Варзацька, М. Вашуленко, Н. Головань, В. Мельничайко) [20, с.150-151].

Згідно з українським педагогічним словником (автор – А. Гончаренко), текст є результатом мовленнєво-розумової діяльності людини, який виражається словами і характеризується структурною цілісністю, завершеністю та цілеспрямованістю [27, с.19-20].

Процес створення тої чи іншої розповіді охоплює такі етапи:

- визначення теми
- планування сюжетної лінії;
- вибір мовних засобів;
- сам процес створення розповіді;
- самооцінювання створеної розповіді [29, с.42].

У лінгвістичній науці виокремлено такі показники розповіді:

- точність (володіння знаннями про предмет і контроль відповідності слів реальним об'єктам та явищам);
- логічність (дотримання змісту зв'язків без порушення законів логіки);
- доречність (відповідність меті й умовам спілкування);
- стійкість мовлення;
- чистота мовлення;
- багатство мовлення;
- виразність мовлення [21, с.6].

Проведений нами аналіз сутності поняття «зв'язне мовлення», поданий у наукових працях А. Богуш, Н. Гавриш, К. Крутій, І. Лапшиної, Н. Луцан засвідчив, що спільним для всіх визначень у сучасній, українській, педагогічній науці є вміння дітей змістовно висловлювати думки [24, с.45-46; 37, с.55-57]. Зв'язне мовлення дослідники вважають найвищою формою мовленнєвої діяльності, що відображає рівень мовленнєвого та розумового розвитку дитини дошкільного віку. Відповідно, зв'язне мовлення слід розглядати як цілеспрямовану, змістовну та структурну одиницю, що включає тематично й логічно взаємопов'язані частини та відображає всі ключові аспекти свого змісту.

Дошкільний вік характеризується поступовою зміною форм зв'язного мовлення – із діалогічної в монологічну, на чому наголошують наукові доробки А. Богуш, К. Крутій та ін. [7, с.156-158; 37, с.55-57].

Монолог – це послідовне і тривале викладення зв'язаних думок однієї особи. Його основними ознаками є:

- використання літературної лексики;

- розгорнуте висловлювання;
- логічна завершеність.

Монологічне мовлення охоплює опанування звукової сторони мови, словникового запасу та її граматичної структури, розвиваючись у взаємозв'язку з усіма аспектами мовлення: лексичним, граматичним і фонетичним. Ця форма мовлення може виникати як відповідь на зовнішнє запитання або як самостійне вираження власного задуму мовця [43, с.110].

Педагогічні аспекти формування монологічного мовлення у дітей старшого дошкільного віку дослідили такі вчені, як А. Богуш, О. Білан, Н. Гавриш, К. Крутій, І. Синиця, Т. Постоян, В. Сухомлинський та інші [5; 17; 25; 37].

На думку А. Богуш монолог – це мовлення однієї людини, спрямоване на передачу певних фактів реальності. Ці факти можуть перебувати в різних часових та причинно-наслідкових зв'язках, що визначають різновиди монолога [10, с.252]. Слід вважати, що «монолог» є синонімічним терміном до слова «розповідь».

Виокремлюють такі види розповідей в залежності від джерела висловлювання та фраз:

- за реальними предметами (рослинами, тваринами, комахами, одягом тощо) або іграшками (однією чи кількома);
- за картинами (настінними, настільними), у тому числі й сюжетними;
- із власного життя;
- творчі розповіді.

Діалогічна форма мовлення – це така форма мовленнєвого спілкування, у якій співрозмовники обмінюються репліками-висловлюваннями (за С. Єрмоленко). Діалогічне мовлення також характеризують як процес слухання і промовляння коротких, часто неповних речень простої структури. Діалог завжди відбувається в певній ситуації та супроводжується виразною інтонацією, мімікою й жестами [10, с.393].

Здавна вважалось, що діалогічна форма є первиною за своїм виникненням, ніж монологічна. Водночас монологічна форма зв'язного висловлювання є складнішою формою усного мовлення з психологічної та лінгвістичної точки зору, ніж діалогічна. Адже вона має більш розгорнуту структуру, вимагає значного напруження пам'яті, зосередженості на змісті та формі висловлювання. Монологічне мовлення спирається більше на мисленнєві процеси, тому що є більш логічним та послідовним, ніж діалогічне. Його створення потребує остаточної підготовки, вольових зусиль, а також володіння композиційними та логічними навичками. На відміну від діалогу, монолог не підкріплений ситуаційними чинниками чи запитаннями, а здебільшого спрямований на широку аудиторію (групу, клас). Тому важливо чітко та продумано будувати монолог, щоб забезпечити його зрозумілість для слухачів [53, с.274-276].

У ЗДО дітей навчають двом формам монологічного мовлення – переказу та самостійній розповіді. А. Богуш зазначає, що вони відрізняються тим, що в першому випадку основою для висловлювання є відтворення літературно-художнього тексту, тоді як в іншому випадку дитина самостійно обирає зміст і форму свого висловлювання [6, с.402]. Вміння самостійно складати розповіді розвивається протягом усього періоду перебування в ЗДО за умов систематичного та програмного навчання.

За А. Богуш та Н. Гавриш, переказ – це передача змісту літературного твору своїми словами. У процесі переказу дошкільник запам'ятовує та застосовує емоційні, забарвлені, образні вислови, словосполучення з тексту, а також мовленнєві конструкції (зокрема граматичні форми та міжфразові зв'язки) [610, с.402].

Розповідь – це самостійне викладення дошкільником певного змісту в будь-якій літературно-мовленнєвій формі. Цей вид зв'язного мовлення є складнішим за переказ, адже його зміст дитина створює самостійно (за А. Богуш) [6, с.402]. Виокремлюють такі види занять з навчання складанню розповідей:

I. За характером мовленнєвих дій:

- заняття зі складання реальних розповідей;
- заняття зі складання творчих розповідей.

II. За способом використання наочності:

- складання розповідей на основі наочних матеріалів (сюжетної картини, іграшки, предмета, серії ілюстрацій);
- складання розповідей на основі словесного опису дорослого.

На основі провідного психічного процесу, на який спирається дитяча розповідь, виокремлюють такі види розповідей [17, с.407-408]:

- розповіді за сприйманням (спостереженням);
- розповіді по пам'яті;
- розповіді з уяви та фантазії.

Розповіді, засновані на зоровому, тактильному або слуховому сприйманні, мають, здебільшого, описовий характер і сприяють формуванню у дитини навичок аналізу та роздумів. Вихователі навчають дітей складати такі розповіді з молодшого дошкільного віку. До них відносять [17, с.408]:

- створення описової розповіді за картинкою, предметом чи іграшкою;
- складання сюжетної розповіді за картиною;
- складання порівняльного опису двох іграшок, предметів або картин;
- складання сюжетної розповіді за серією картин;
- складання описової розповіді за пейзажною картиною.

У літературних джерелах знаходимо іншу класифікацію С. Даниляк, в якій зазначається, що діти старшого дошкільного віку здатні послідовно й логічно складати [29, с.41]:

- сюжетну та описову розповіді;
- порівняльну описову розповідь;
- розповіді на основі власного чи колективного досвіду;
- сюжетні розповіді на запропоновану вихователем тему, за планом або опорними словами;
- творчу розповідь, зокрема казку за поданим початком або закінченням;

- короткі сценарії за прочитаними чи прослуханими літературними творами та ін.

Виокремлюють 3 види розповідей: описову, сюжетну та сюжетно-описову. Опишемо кожну з них. Описова розповідь – це викладення характерних ознак предмета, явища або зображення (за О. Лук'янчук). Діти зазвичай описують іграшки, предмети повсякденного вжитку, сюжетні картини [40, с.154].

Сюжетна розповідь передає події, що розгортаються у часі (за О. Савчиним). Її характерною особливістю є наявність дійових осіб та творчий підхід до викладення (наприклад, казка про іграшки, розповідь про те, що зробили герої картини до зображеної події та що сталося після, або історія на запропоновану тему) [49, с.116-119].

Сюжетна розповідь передбачає розповідь про певні події, які відбуваються з плином часу. Її особливість – наявність дійових осіб та творчий підхід до викладу (наприклад, казка про іграшки, припущення щодо подій, які пройшли або відбулися після зображеного на картині, чи розповіді на задану тему) [40, с.154].

Серед основних мовленнєвих умінь, формування яких передбачено у процесі навчання дітей дошкільного віку складанню розповідей, особливе місце посідає вміння створювати сюжетні розповіді за картинами. Проблемі розвитку розповідання за картиною в дітей дошкільного віку присвячено низку досліджень відомих українських та закордонних науковців, педагогів, методистів, психологів та інших. Зокрема, розповідь-опис досліджували Н. Виноградова, Н. Зеленко, С. Ласунова, Т. Постоян та інші. Проблемі навчання складанню розповідей-роздумів присвячено праці О. Аматьєвої, Л. Артемової, Н. Харченко. Розповідь з елементами творчості досліджували О. Білан, А. Богуш, Н. Гавриш, І. Зотова, Т. Сидорчук, Ю. Руденко та ін. [5; 6; 7; 8]. Розвиток вміння переказування творів художньої літератури (оповідань, казок, легенд, міфів, байок) за картинками-ілюстраціями досліджували А. Богуш, Н. Гавриш, О. Лещенко та ін. [7; 27; 26]. Розвиток навички

складання зв'язних висловлювань у процесі ігрової діяльності вивчали В. Захарченко, Н. Луцан, у процесі продуктивно-творчої діяльності – Н. Гавриш, С. Макаренко, Т. Постоян та багато інших [24; 25; 26].

На думку А. Бондаренко, складання розповіді за картиною є складним розумовим процесом, що включає в себе аналіз, синтез, порівняння та формування висновків. Розвиток навичок розповідання за картиною тісно пов'язаний із особливостями сприйняття дітей та не може бути розгляданий окремо від цього процесу [18, с.264]. Зображене на сюжетній картині – це не просто відтворення реальних об'єктів, людей, а передача його через особливі художні засоби та прийоми. Дитина дошкільного віку має навчитися правильно співставляти зображення з його змістом і знати, як про нього скласти розповідь. Успіх навчання складанню розповіді на основі сюжетної картини залежить передусім від того, наскільки добре діти розуміють сюжет тієї чи іншої картини. Тому картини повинні відповідати їхньому досвіду, емоціям, почуттям та переживанням [42, с.278-280].

Розвиток зв'язного мовлення, навички розповідання (у тому числі, за картиною) триває протягом усього дошкільного віку. Одним із найсензитивніших періодів для розвитку зв'язного мовлення загалом є старший дошкільний вік (або передшкільний вік). На цьому наголошує І. Паласевич: діти цього віку вже виявляють здатність складати описові та сюжетні розповіді, міркувати, висловлювати власні думки засобами мовлення, переконувати співрозмовників і аргументовано пояснювати свою думку. Старші дошкільники можуть складати творчі розповіді, пояснювати зміст майбутньої розповіді, інсценувати фрагмент складеної розповіді [48, с.61].

Дослідниця зазначає, що саме у старшому дошкільному віці відбувається перехід від діалогічного мовлення до розгорнутого зв'язного висловлювання, тобто розповіді. За допомогою монологічного мовлення дитина ділиться власними думками, коментує свої дії та дії інших, висловлює емоції, почуття та ставлення до людей і навколишнього світу [48, с.62].

На думку Л. Калмикової, усне мовлення старших дошкільників проявляється у 3-х основних формах [35, с.187-188]:

- У вигуках, які не є повноцінним мовленням, а лише способом вираження емоцій та передачі інформації про дію чи стан через мовні коди. Такі реакції виникають мимовільно у відповідь на несподівані або цікаві події.

- У формі діалогічного мовлення, що може бути відповіддю на запитання дорослого чи однолітка, або формою розмови.

- Як монологічне мовлення, що реалізується у різних функціонально-смыслових структурах: розповідях (для відображення послідовності подій), описах (для характеристики людей, явищ чи станів, що співіснують одночасно), а також у міркуваннях, які розкривають причинно-наслідкові зв'язки.

На думку О. Білан, для дітей цього вікового періоду характерна висока мовленнєва активність, балакучість та допитливість. Тому часто дітей старшого дошкільного віку називають «чомучками» через їх цікавість до навколишнього. Часто від них можна почути запитання зі словом «чому?», наприклад: «А чому небо блакитного кольору?», «Чому не можна їсти морозиво взимку?», «Чому море солоне?», «Чому риби мовчать, а в мультиках розмовляють?» та ін.

А. Аніщук зазначає, що саме у старшому дошкільному віці виникає потреба не лише висловлювати свої думки, а й розуміти інших (дорослих, однолітків). Орієнтація на спілкування та бажання бути правильно сприйнятим спонукають дитину формулювати висловлювання так, щоб забезпечити взаєморозуміння. Це сприяє збагаченню активного словникового запасу та розвитку здатності більш детально й повно передавати власні думки і переживання [1, с.89-91].

Словниковий запас дітей старшого дошкільного віку включає узагальнені та багатозначні слова, абстрактні поняття. Діти старшого дошкільного віку легко підбирають синоніми й антоніми, класифікують предмети за їхніми характеристиками та властивостями, проте ще не повністю розуміють переносне значення слів [5, с.346-348].

І. Паласевич зазначає, що саме у старшому дошкільному віці діти здатні логічно та структуровано будувати описові й сюжетні розповіді на запропоновану дорослим темою, формулювати власні вимірювання та обґрунтовувати їх. Синтаксична будова їхнього мовлення стає складнішою, а у розповідях активно використовується пряма мова та засоби художньої виразності [46, с.61].

У старшому дошкільному віці відбувається поступовий перехід від наочно-образного мислення до словесно-логічного. Мислення дітей цього віку характеризується предметною образністю та конкретністю, тому ефективним способом розумового розвитку і розвитку мовлення виступає метод моделювання. Відповідно, саме у старшій групі на заняттях з розвитку мовлення активно включають використання сюжетних картин.

У програмі з розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» виокремлено основні показники засвоєння навички складати розповіді за картинами дітьми передшкільного віку, серед яких [4, с.233]:

- вміє складати описові розповіді різних видів: сюжетно-описові, сюжетні за картинами, зі свого життя, за зразком або планом вихователя;
- вміє поділяти та аналізувати сюжетну картину на логічно-завершені частини, придумує назву до частин; об'єднує кілька сюжетів в єдину розповідь (розповіді за серією картин, ілюстрацій, порівняльні розповіді та ін.).

Отже, аналіз науково-теоретичних підходів до навчання розповіданню за сюжетною картиною дітей старшого дошкільного віку засвідчив, що сюжетна картина виступає потужним стимулом для формування мовленнєвої ініціативи, активізації мислення та розвитку здатності до інтерпретації подій. Складання розповіді за картиною є складним розумовим процесом, що включає в себе аналіз, синтез, порівняння та формування висновків. Сюжетні картини відіграють важливу роль в освіті дітей старшого дошкільного віку. Тому під час організації освітньої діяльності вихователь має допомогти дітям зрозуміти

сюжет, навчити помічати взаємозв'язки між предметами, тобто сприймати й осмислювати її зміст.

1.2. Поняття та особливості освітніх втрат щодо розповідання за сюжетною картиною в дітей старшого дошкільного віку

У сучасній дошкільній освіті наразі спостерігається тенденція до збільшення кількості дітей дошкільного віку, які мають освітні втрати. Згідно з моніторинговим дослідженням Державної служби якості освіти щодо забезпечення рівного доступу до дошкільної освіти, в Україні за останні 3 роки (з 2022 р. по 2025 р.) відбулось суттєве скорочення кількості дітей дошкільного віку (на 69%) у зв'язку з повномасштабним вторгненням 24 лютого 2022 року. Більшість дітей дошкільного віку виїхали з батьками на інші території України або за кордон. 31% опитаних керівників закладів дошкільної освіти зазначили, що в їхніх закладах відбулось зростання кількості вихованців завдяки внутрішньо переміщеним особам. Зокрема, у черзі на зарахування до ЗДО перебувають 20% дітей молодшого і середнього, та 15% – старшого дошкільного віку [22].

Питання освітніх втрат є на сьогодні вкрай актуальним – у тому числі, для дітей дошкільного віку. Його досліджують науковці Л. Варяниця, О. Косенчук, М. Лугова, О. Рейпольська та інші. Ю. Назаренко визначає «освітні втрати» як прогалини в знаннях і навичках здобувачів освіти, які виникають у процесі навчання порівняно з освітніми стандартами та очікуваними результатами навчальних досягнень [4, с.236].

Причинами виникнення освітніх втрат у дітей дошкільного віку, на нашу думку, є такі [22]:

- руйнування ЗДО внаслідок падіння уламків БПЛА, ракет тощо;
- часті повітряні тривоги, що негативно впливають на організацію та якість освітнього процесу в дошкільних закладах;
- відсутність укриттів у деяких закладах дошкільної освіти;

- закриття ЗДО в місцевостях (селах, селищах), де мало дітей, що іноді унеможливило доступ дошкільників до якісного освітнього процесу;
- відключення електроенергії (блекаути);
- недостатнє володіння вихователями різноманітними цифровими інструментами та технологіями дистанційної форми дошкільної освіти;
- зниження якості кадрового забезпечення ЗДО, адже багато педагогічних працівників виїхали в інші міста та селища України або за кордон;
- послаблення, а в деяких випадках і відсутність методичної, медичної та психологічної підтримки учасників освітнього процесу у ЗДО;
- недостатність, а іноді й відсутність своєчасної підтримки розвитку дитини в сензитивні періоди її життя.

На нашу думку, ще однією причиною виникнення освітніх втрат є поступове зростання кількості українських дітей-білінгвів – тобто тих, хто вільно володіє двома або більше мовами (наприклад, українською та англійською, польською, німецькою чи французькою), що також може негативно впливати на якість та темпи розвитку рідного зв'язного мовлення.

Одним із результатів впливу вищезазначеного, як зазначає С. Макаренко, стало те, що з 01.09.2023 року багато дітей старшого дошкільного віку розпочали навчання в перших класах початкової школи без належної підготовки та досвіду участі в організованому освітньому процесі. Як наслідок, це призвело до додаткових труднощів у навчанні та зниженні його ефективності, а в майбутньому може стати причиною подальших інших освітніх втрат [48, с.236].

Згідно зі статистичними даними за 2024/2025 навчальний рік Інституту освітньої аналітики, в Україні станом на травень 2025 року налічувалося понад 12000 ЗДО, які повноцінно працювали. З них майже 75% функціонували у звичному режимі, 15% працювали дистанційно, понад 12% (168 тисяч дітей) надавали дошкільну освіту у змішаному форматі або онлайн-форматі. Станом на вересень 2025 р. внаслідок повномасштабного вторгнення в Україні

зруйновано понад 131 заклад дошкільної освіти. Здобувають дошкільну освіту у ЗДО понад 75% дітей дошкільного віку [45].

Єдиного підходу до трактування терміну «освітні втрати» (синонім – «освітні прогалини») та методики їх вимірювання нині не існує. В Україні питання освітніх втрат досліджують науковці С. Алексєєва, Н. Арістова, Г. Бичко, Н. Бондаренко, О. Глушко, М. Головка, О. Горошкіна, А. Джурило, Ю. Жук, С. Кравченко, О. Локшина, О. Максименко, О. Малихін, Ю. Назаренко, С. Науменко, Л. Попова, В. Терещенко, О. Топузов, О. Шпарик та інші. Проблеми освітніх втрат в дошкільній освіті вивчають Л. Варяниця, О. Косенчук, М. Лугова, С. Макаренко, О. Рейпольська, С. Сисоєва та інші. У межах практико-орієнтованої парадигми С. Алексєєва, Н. Арістова, О. Малихін, Ю. Назаренко, О. Топузов розглядають освітні втрати як прогалини в знаннях і навичках здобувачів освіти, які виникають у процесі навчання порівняно з освітніми стандартами та очікуваними результатами навчальних досягнень [48]. Натомість Г. Бичко та В. Терещенко пропонують ширше трактування цього явища, розглядаючи освітні втрати як втрату можливостей для всебічного розвитку здобувачів освіти – інтелектуального, соціального, емоційного, психологічного тощо [6, с.7].

Л. Варниця виділяє три взаємопов'язані компоненти терміну «освітні втрати» [22, с.149]:

I компонент – *навчальні втрати* (це здебільшого прогалини у знаннях, уміннях та навичках, які діти передшкільного віку не отримують згідно зі стандартами освіти та очікуваними результатами навчання);

II компонент – *виховні прогалини* (це втрати в соціальному та емоційно-вольовому розвитку дітей дошкільного віку, які можуть виникати через дистанційну (віддалену) форму освіти, обмежені можливості для взаємодії та спілкування з вихователями й однолітками);

III компонент – *сповільнений темп особистісного розвитку* (прогалини в розвитку особистості дітей дошкільного віку, включаючи психологічний розвиток та формування важливих цінностей і навичок).

Усі дослідники одностайні в думці, що ключовим етапом у процесі подолання освітніх втрат є визначення рівня та встановлення індивідуальної «стартової позиції» кожного здобувача освіти. Для реалізації цього завдання необхідне впровадження комплексної системи освітніх вимірювань, що базується на стандартизованих засобах педагогічної діагностики [48, с.237]. Т. Лукіна розглядає діагностику як специфічну форму дослідницької діяльності педагога, спрямовану на виявлення та аналіз характеристик, що відображають стан і результати процесу навчання з метою його корекції та вдосконалення. До основних методів сучасної педагогічної діагностики дослідники відносять діагностичне спостереження, анкетування, інтерв'ювання, портфоліо, тестування, кількісний аналіз тощо.

Необхідною умовою подолання освітніх втрат є розроблення або адаптація чинних освітніх програм, концепцій, методик розвитку дітей дошкільного віку. Зокрема, у ЗДО доцільним є розроблення та впровадження спеціалізованих програм, спрямованих на підтримку здобувачів освіти з різним рівнем навчальних досягнень. Наприклад для дітей, які мають суттєві труднощі в опануванні окремих компонентів освітніх програм, це можуть бути додаткові, індивідуалізовані або групові корекційні програми (гуртки, секції, студії тощо), що реалізуються паралельно з основною освітньою програмою. Для надолуження незначних освітніх втрат можлива реалізація короткострокових вузько спрямованих освітніх модулів або проєктів.

Ефективність подолання освітніх втрат значною мірою визначається якістю організації освітнього процесу та впровадженням індивідуально-диференційованого підходу до кожного здобувача освіти. Зокрема, доцільно оптимізувати змістово-структурну модель спеціально організованих занять, впроваджуючи найбільш результативні форми, методи, прийоми та педагогічні технології, що сприяють раціональному використанню часу та забезпечують якісне формування знань, умінь і компетентностей у дітей. Водночас актуальним залишається питання адаптації навчального матеріалу – його

спрощення, логічного структурування та емоційного насичення для полегшення сприйняття й засвоєння освітнього контенту дошкільниками.

Окрім того, робота щодо подолання освітніх втрат має інтегруватися у заходи повсякденної взаємодії та режимні процеси ЗДО: за столами у приміщеннях дошкільних закладів та на відкритому повітрі, у дистанційному або змішаному форматі. На сучасних електронних платформах вже створено значний обсяг актуального дидактичного контенту, призначеного для освітньої взаємодії з дітьми дошкільного віку – як у роботі педагогів і батьків, так і для самостійної пізнавально-ігрової діяльності дітей.

Важливим чинником забезпечення якості освітнього процесу та подолання освітніх втрат у дітей дошкільного віку є ефективна комунікація в тристоронній взаємодії «педагог – діти – батьки», що передбачає тісну співпрацю педагогічних працівників із родинами вихованців. Консолідація зусиль педагогів і батьків сприяє більш результативному плануванню та організації освітньої діяльності як у закладі дошкільної освіти, так і в домашньому середовищі, з урахуванням специфіки умов воєнного стану. Особливої актуальності набуває активна участь батьків у підтримці освітнього процесу в періоди дистанційного або змішаного навчання, що дозволяє забезпечити безперервність освітнього впливу та адаптацію дітей до змін у форматі навчання.

Визначальну роль у забезпеченні якості реалізації заходів, спрямованих на подолання освітніх втрат у дітей дошкільного віку, відіграє педагог – вихователь закладу дошкільної освіти. Потрібні валідні діагностичні методики вимірювання та оцінювання рівня освітніх втрат у дітей, методичні рекомендації щодо розробки та впровадження корекційних програм із застосуванням ефективних форм, методів і технологій. Зазначені аспекти недостатньо досліджені, що визначає перспективи нашого подальшого дослідження.

Розглянемо освітні втрати у дітей дошкільного віку різних вікових груп щодо розповідання за картиною. У дітей молодшого дошкільного віку (3-

4 років) спостерігаються такі прогалини в розвитку навички розповідання за картиною, а саме:

- невміння розповідати за добре знайомою картиною. Дитина зазвичай використовує у своєму мовленні короткі, неповні речення. Розповідає про конкретні об'єкти, які бачить на картині, без сюжету. Наприклад: «Я бачу сніг, дерева, будинок, сонце, небо»;
- труднощі під час складання розповіді за змістом сюжетної картини. Часто на практиці спостерігається тенденція, коли діти складають початок речення, а вихователь продовжує. При цьому він може попросити повторити те чи інше речення, щоб вихованці запам'ятали не тільки зміст, а і його структуру;
- діти не відповідають на запитання вихователя стосовно змісту сюжетної картини.

У дітей середнього дошкільного віку (4-5 років) спостерігаються такі прогалини в розвитку навички розповідання за картиною, а саме:

- невміння складати розповіді за сюжетними картинами з допомогою вихователя або за поданим планом;
- невміння складати сюжетні розповіді за сюжетною картиною з допомогою вихователя, за поданим планом;
- невміння дотримуватися в розповіді певної послідовності подій;
- дітям складно опанувати композиційну структуру розповіді (початок, середина та кінець).

Для дітей старшого дошкільного віку (5-6 років) характерними є такі прогалини в розвитку навички розповідання за картиною, а саме:

- невміння складати сюжетну розповідь за сюжетною картиною або серією сюжетних картин (ілюстрацій);
- невміння складати сюжетно-описову розповідь за сюжетною картиною;
- невміння складати порівняльний опис двох сюжетних картин;
- невміння складати описові розповіді за сюжетною або пейзажною картиною;
- невміння аналізувати назву сюжетної картини та пропонувати свою назву;

- невміння складати розповіді про окремі деталі сюжетної картини з ініціативи дошкільників;
- невміння складати творчі розповіді: старший дошкільник не продовжує розповідь, яку розпочав вихователь, за опорними словами чи сюжетною картиною;
- невміння поділяти сюжетну картину на логічно завершені частини та придумувати назви до частин; об'єднувати кілька сюжетів в одну розповідь (розповіді за серією сюжетних картин) [5, с.156-160].

І. Карук, К. Колеснік, Н. Комарівська, Н. Пахальчук підкреслюють, що в сучасній методиці навчання розповідання за картиною дітей старшого дошкільного віку існує багато прогалин, зокрема вихователі часто припускаються типових помилок: зосереджуються лише на веденні діалогу, а не монологу; описі окремих предметів, картин або переказі добре знайомих дітям казок та оповідань. Крім того, у середніх групах застосовують форми, методи, інтерактивні технології навчання розповідання за картиною, призначені для дітей старшого дошкільного віку, і навпаки [36, с.105-110].

Окрім дітей з нормотиповим розвитком, в інклюзивних групах ЗДО здобувають освіту діти з особливими освітніми потребами (далі - ООП), у тому числі, із порушеннями мовлення, у яких також спостерігаються прогалини в розвитку навички розповідання за картиною. У дітей старшого дошкільного віку із III рівнем загального недорозвинення мовлення (далі – ЗНМ) навички розповідання за картиною є недостатньо розвиненими, що є наслідком недорозвинення усіх сторін мовленнєвої системи, зокрема лексичної та граматичної. Дітям із подібними труднощами важко створювати повноцінні розповіді за сюжетною картиною через обмежений словниковий запас та схильність використовувати короткі, логічно незавершені речення [45, с.204-206].

Наприклад, якщо попросити таку дитину скласти розповідь за картиною «Вітаємо весну», вона може сказати: «Дерево.», «Небо.», «Діти грається.» (замість «Діти граються») або «Корова їдять» (замість «Корови пасуться»).

Практика свідчить, що у мовленні дошкільників із ЗНМ III рівня присутні аграматизми, іншими словами, помилки в узгодженні іменника з числівниками, прикметниками у роді, числі та відмінку. Водночас, В. Костенко у своїй роботі зазначає, що діти старшого дошкільного віку із III рівнем ЗНМ піддаються навчанню складати творчі розповіді за сюжетними картинами [41, с.175-180].

У своїй роботі О. Хомініч зазначає, що дошкільники із затримкою психічного розвитку (ЗПР) мають виражені труднощі у складанні розповіді за сюжетною картиною. Ця навичка у них формується пізніше, ніж у дітей із типовим розвитком. Розповіді таких дітей зазвичай складаються із простих граматичних конструкцій, які слабо пов'язані між собою; їм важко передати свої думки, емоції та ставлення до персонажів картини. У мовленні переважають аграматизми через швидку стомлюваність і слабкість мовленнєвої активності. Часто дитина з ЗПР пропускає члени речення [62, с.176-180].

Серед інших категорій дітей із порушеннями розвитку також спостерігаються труднощі у створенні розповідей за сюжетною картиною. Зокрема, діти з порушеннями зору (слабозорі) під час складання розповіді за картиною зазвичай називають лише окремі зображені предмети або плутають кілька об'єктів між собою через особливості зорового сприймання. Вони також часто не можуть встановити логічні зв'язки між окремими частинами зображення. Отже, через відсутність можливості сприймати сюжетну картину цілісно, дошкільники з порушеннями зору не здатні створити повноцінну розповідь [20, с.56-58].

У дітей із порушеннями інтелектуального розвитку також спостерігаються труднощі в оволодінні навичками розповідання за сюжетними картинами. Зокрема, в їхніх розповідях спостерігається порушення логічності викладу думок. Речення не пов'язані між собою одним сюжетом (змістом), до прикладу: «Діти гуляють. Небо. Хмари. Дівчинка малює. Хлопчик штовхає. Там дерево.» (за картиною «Вітаємо весну») [40, с.124].

Отже, ефективне подолання освітніх втрат як у дітей дошкільного віку з типовим розвитком, так і в дітей з особливими освітніми потребами в умовах

воєнного стану потребує цілісного, багатовимірного підходу, що охоплює діагностику рівня втрат, розроблення відповідних корекційних або адаптаційних програм та їх практичну реалізацію із застосуванням оптимальних форм, методів і технологій освітньої взаємодії. Важливою складовою цього процесу є налагоджена співпраця між педагогами та родинами вихованців, що дозволяє забезпечити узгодженість освітніх впливів у різних середовищах.

1.3. Методика роботи з сюжетними картинами НМК

«Запрошуємо до розмови» А. Богуш, Н. Гавриш - як інструментом подолання освітніх втрат щодо розповідання за сюжетною картиною в дітей старшого дошкільного віку

Картина є одним з ключових елементів освітнього процесу з дітьми дошкільного віку [13, с.35]. Навчання дітей старшого дошкільного віку складанню розповідей за картиною позитивно впливає на їхню поведінку, навички та вміння, які є необхідними для подальшого успішного навчання у школі (гімназії, ліцеї тощо).

Згідно з українським педагогічним словником «сюжетна картина» – це картина, на якій зображено дійові особи, їх дії, пов'язаних однією певною ситуацією (за С. Гончаренко) [27, с.136].

Провідні фахівці (А. Богуш, Н. Гавриш, К. Крутій) вважають сюжетну картину надзвичайно ефективним засобом розвитку зв'язного мовлення дошкільників, оскільки вона містить композиційно кілька цільових частин, об'єднаних спільним сюжетом і змістом. Розповідання за сюжетною картиною є одним із ефективних засобів розвитку зв'язного мовлення. Сюжетні картини служать цінним матеріалом для цього процесу, адже розповідь на їх основі базується на сприйнятті середовища, яке їх оточує [13; 23; 37].

У дошкільній лінгводидактиці, сюжетна картина розглядається у двох аспектах:

- як знаково-символічної система;
- як модель для організації особливих символіко-моделюючих видів діяльності в дошкільному віці [38, с.285].

Будь-яка сюжетна картина не лише збагачує уявлення дітей про предмети та явища навколишнього світу, а й впливає на їхню емоційно-вольову сферу, пробуджує інтерес до складання розповідей, заохочує до розвитку зв'язного мовлення навіть сором'язливих і мовчазних дошкільників, а також дає відчуття їм впевненості у собі [11, с.157].

О. Білан наголошує на тому, що навчання дітей старшого дошкільного віку розповіданню за сюжетною картиною не тільки розвиває естетичний смак, творчість та креативність, а й покращує формування виразності мовлення, стимулює творчу активність у пошуку сюжету, образів розповіді та використання мовних засобів. Описуючи ту чи іншу сюжетну картину, старші дошкільники будують речення, добираючи відповідні слова й вирази, тим самим поповнюючи активний та пасивний словниковий запас слів. Також вони навчаються чітко формулювати власну думку. Отже, сюжетна картина служить джерелом теми, змісту та наочного матеріалу, на основі яких комплексно розвивається мовлення дітей (у т.ч. - навички широкого використання словникового запасу, правильного використання граматичних конструкцій, інтонаційної виразності мовлення, логіки побудови розповіді тощо) [5, с.349].

Для дітей старшого дошкільного віку вихователі-методисти рекомендують обирати картини, що відображають знайомі дітям події, (наприклад, пікнік у лісі або біля річки, похід до магазину, лялькового театру, кінотеатру, зоопарку, цирку та багато інших). Також у цьому віці можна використовувати серії картин із фантастичними сюжетами (наприклад, як жаба запрошує друзів на свій концерт на болоті). Оптимальна кількість сюжетних картин у серії для дітей 5-6 років становить 6-8 зображень [52, с.15-18].

У роботі з дітьми старшого дошкільного віку використовуються картини, різноманітні за:

- форматом (демонстраційні, роздаткові);

- тематикою (зображення природного або предметного світу, світу людських стосунків чи мистецтва);
- змістом (художні, дидактичні, предметні, сюжетні);
- характером (зображення реального, символічного, фантастичного, проблемно-загадкового, гумористичного);
- способом застосування (як атрибут для дидактичної гри, предмет обговорення під час спілкування, як історії до літературних або музичних творів, як дидактичний матеріал під час пізнання навколишнього світу чи самопізнання тощо) [11, с.409].

Сюжетні картини бувають різними за структурою. Вони можуть складатися з однієї картини або серії із декількох (від 2 і більше) картин (*див. Рис.1.1*):

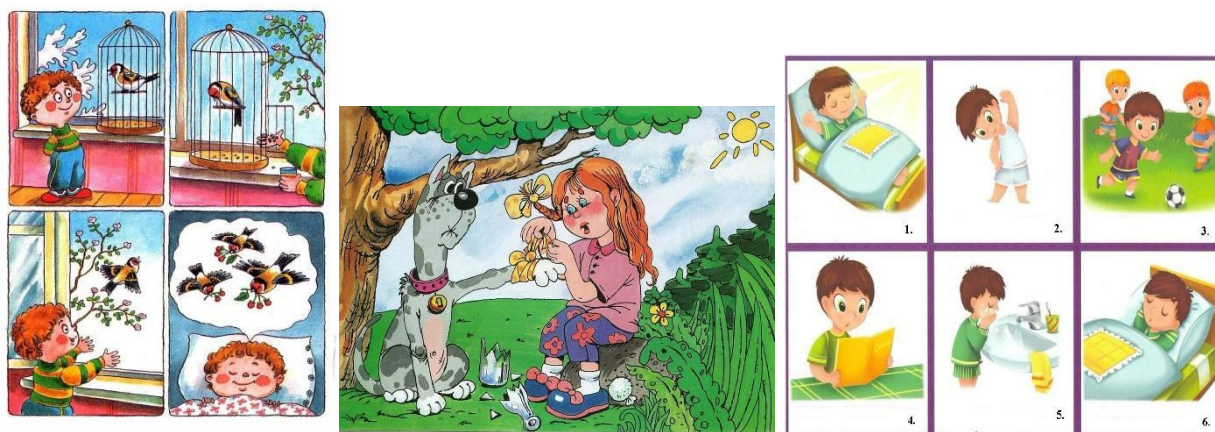

Рисунок 1.1. Види сюжетних картин

Для формування навички розповідання за картиною у дітей старшого дошкільного віку більшість вихователів використовують на своїх заняттях навчально-методичний комплект Алли Богуш та Наталії Гавриш «Запрошуємо до розмови». Цей НМК складається з методичних рекомендацій та 16 сюжетних картин для дітей старшого дошкільного віку. Зазначимо, що теми картин близькі до життєвого досвіду дітей даного віку, наприклад: «Ой, весела в нас зима!»; «Вітаємо весну!»; «Влітку біля річки»; «На екскурсії в осінньому парку» – або «У магазині іграшок»; «Подарунок на день народження»; «Приємний вечір»; «Екскурсія на будівництво»; «Граємо разом і поряд»;

«Зростаємо помічниками»; «Збираємося на свято»; «Зустріч у цукерні»; «Свіжий хліб»; «На прийом до лікаря»; «У першому класі»; «На сільському подвір'ї»; «На заводі» тощо [14, с.5].

Рисунок 1.2. Сюжетна картина «У першому класі» НМК «Запрошуємо до розмови»

Останніми роками в Україні, окрім НМК «Запрошуємо до розмови» (А. Богуш та Н. Гавриш), великої популярності набули книги «Віммельбух», придумані близько 1935 року в Німеччині відомим німецьким художником, ілюстратором, скульптором Алі Мітгуча. Саме слово «віммельбух» походить з німецької мови (wimmeln – роїтися, buch – книга, разом *Wimmelbilderbücher*), і перекладається як «мерехтлива книжка», «яскрава книга». Віммельбухи – це великоформатні книги на міцному папері з великою кількістю мікро-сюжетів на одному розвороті, які не містять тексту чи окремих слів. Віммельбух не дає єдиного чіткого сюжету, а натомість дає можливість самостійно обрати декілька мікро-сюжетів та на їх основі вигадати історію.

Перші книги-віммельбухи з'явилися в Україні в середині 2000-х років [52, с.183]. Використання віммельбухів у практиці дошкільної освіти України досліджували вчені А. Бессараб, А. Бідун, Н. Дерев'янка та інші [30, с.416-418]. Проте використання віммельбухів у процесі навчання розповіданню за картиною у дітей старшого дошкільного віку є на сьогоднішній день недостатньо дослідженою.

Рисунок 1.3. Віммельбух «На фермі» Видавництво «Мангоbook», 2021 р.

Порівнюємо спільні та відмінні ознаки сюжетних картин НМК «Запрошуємо до розмови» та віммельбухів (див. Табл.. 1.1.)

Таблиця 1.1.

Спільні ознаки між сюжетними картинами НМК «Запрошуємо до розмови» та картинами віммельбух

Сюжетні картини НМК «Запрошуємо до розмови»	- Не містять тексту. - Є стимулом для розвитку мовлення. Як сюжетні картини із НМК, так і віммельбухи спонукають дітей описувати побачене, складати розповіді (сюжетні, описові, сюжетно-описові, творчі) та висловлювати свої думки.
Картини віммельбух	- Інформація подається у вигляді картин. - Розвивають увагу та спостережливість, оскільки в дидактичних матеріалах багато деталей, які сприяють розвитку уважності та вмінь аналізувати. - Розвивають уяву, мислення, стимулюють до висловлювання своїх почуттів, спонукають до прояву ініціативності, самостійності, творчості та креативності в мовленні.

	- Активне використання в освітньому процесі – обидва види картин активно застосовується в дошкільній і шкільній освіті для розвитку мовлення, логічного мислення та комунікаційних навичок.
--	---

Опишемо відмінні ознаки між сюжетними картинами НМК «Запрошуємо до розмови» та картинами віммельбух (див. Табл. 1.2.).

Таблиця 1.2.

Відмінні ознаки між сюжетними картинами НМК «Запрошуємо до розмови» та картинами віммельбух

Картини НМК «Запрошуємо до розмови»	Віммельбух
Кожна сюжетна картина має назву, наприклад: «Ой, весела в нас зима!»; «Вітаємо весну!»; «Влітку біля річки»; «На екскурсії в осінньому парку» та ін.	Кожну книгу (або розворот книги) присвячено одній темі, наприклад: «На фермі», «Професії», «У супермаркеті», «Тварини», «У лісі» та ін. Проте окремі мікро-сюжети назви не мають.
Комплект передбачає наявність тексту, а саме: назви картин, методичні вказівки.	Не містять тексту, методичних рекомендацій.
Кожна картина має чітку композицію та визначений сюжет, націлений на розкриття теми картини. Усі сюжетні лінії розкриваються послідовно та відповідають розумінню дітьми старшого дошкільного віку.	Зображення відзначаються хаотичністю деталей, без фіксованого сюжету, що дозволяє створити безліч варіацій розповідей. Усі сюжетні лінії розвиваються паралельно.
Налічує 16 сюжетних картин.	Налічується 7-10 розворотів.
Мають помірну кількість деталей,	Містять численні дрібні елементи, які

достатню для розкриття сюжету картини та розуміння дітьми цього віку.	дозволяють кожного разу відкривати нові деталі сюжету картини.
Не містять завдань.	Можуть містити завдання, наприклад: порахуй кількість тварин, предметів на картині.

Також дітей старшого дошкільного віку навчають складати творчі розповіді на основі серії сюжетних картин, які наочно демонструють логічну структуру розповіді (початок, зав'язка, основна частина, кульмінація, розв'язка). Це допомагає дітям візуалізувати планування власного висловлювання та розвинути такі якості мовлення, як плавність, зв'язність і логічність [16, с.3].

У підручнику «Методика навчання дітей української мови в дошкільних навчальних закладах» А. Богуш пропонує 5 способів презентації сюжетних картин дітям старшого дошкільного віку [10, с.75-78].

І спосіб передбачає поступовий перегляд картин. Спочатку вихователь демонструє дітям лише першу картину, а далі (перед відкриттям наступної) пропонує припустити, що може бути зображено на наступних картинах. Після демонстрації кожної картини діти складають розповідь, збільшуючи її обсяг: спочатку лише за першою, потім за першою та другою, а далі – за першою, другою і третьою картиною. До кожної картини вихователь ретельно підбирає відповідні запитання та лексико-граматичні завдання, такі як вправи, дидактичні ігри та творчі завдання.

ІІ спосіб презентації сюжетних картин передбачає одночасний показ усіх картин, які старші дошкільники самостійно впорядковують у логічній послідовності. Після цього кожен картину розглядають по черзі, відповідаючи на запитання, та складають зв'язні, послідовні, сюжетні розповіді.

За ІІІ-м способом всі сюжетні картини, крім останньої, залишаються закритими для дітей. Спочатку вони колективно фантазують про можливий

початок розповіді, а потім вихователь відкриває картини, і на їх основі створюють сюжетні, описові або сюжетно-описові розповіді.

Порівняно з першими трьома, за IV способом вихователь на початку заняття відкриває першу та останню картини, пропонує дошкільникам пофантазувати про можливий зміст середньої картини. Після чого розглядаються всі сюжетні картини, і на їх основі складаються розповіді.

V спосіб презентації картин – вихователь показує картини через одну, наприклад: першу – третю – п'яту і так далі, і навпаки.

О. Тушинська у своїй роботі наголошувала, що під час вибору сюжетних картин педагогу слід ураховувати її зміст, який має відповідати життєвому досвіду дітей старшого дошкільного віку. Також важливими критеріями є чітка систематичність та логічна завершеність подій, які зображуються на картині. Крім того, сюжетні картини повинні стимулювати пізнавальний інтерес вихованців. Тому методично-правильний обґрунтований добір та оптимальна послідовність розміщення сюжетних картин сприяють формуванню чіткої логічної структури висловлення думок у дітей старшого дошкільного віку [53, с.16].

Із метою навчання дошкільників складанню різних видів розповідей за сюжетними картинками вихователь має використовувати різні їх види, залежно від рівня розвитку мовлення та мислення дітей [53, с.16]:

1) на початкових етапах навчання вихователю слід використовувати серію сюжетних картин із зображенням знайомих дітям подій (наприклад, «Купання собачки», «Ранок Сашка», «Вечірні процедури Марійки»);

2) на наступних етапах використовуються серії сюжетних картин більш складного змісту (наприклад, «Допомога бабусям та дідусям», «Мої домашні обов'язки», «Піклування про домашніх улюбленців»).

Найбільш ефективним, на наш погляд, підходом до навчання розповіді за картиною є інтерактивний підхід (від англійських слів «inter» — «взаємний» та «act» — «діяти», означає «знаходитись у постійному діалозі»), який активізує освітній процес за рахунок взаємодії учасників та спрямований на розвиток

комунікативних навичок, критичного мислення, співпраці й активного залучення дітей до освітнього процесу. Використання інтерактивних підходів робить освітній процес динамічнішим і цікавішим. Продемонструємо це на прикладі розгляду картини «Вітаємо весну!» із навчально-методичного комплексу А. Богуш, Н. Гавриш «Запрошуємо до розмови». На початку заняття з розвитку мовлення вихователь демонструє дітям картину.

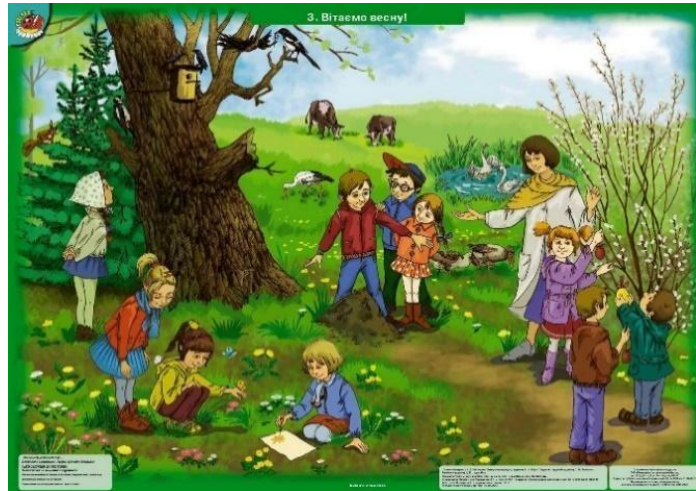

Рисунок 1.3. Сюжетна картина №3 «Вітаємо весну» НМК «Запрошуємо до розмови»

Вихователь запрошує дітей подумки «увійти» в картину, вдихнути її пахощі! Орієнтовний перелік запитань до картини:

- Що ви відчуваєте? (Можливі варіанти відповідей: *тепло, сонячно, яскраво, пахне свіжою молодого травою і вологою землею, квітами...*)
- Які звуки ви чуєте? (*щебет птахів, гоготання гусів, мичання корів, розмови дітей та виховательки...*)
- За якими ознаками ви зрозуміли, що настала весна? (*сонячно, квітнуть квіти...*)
- Як художник зобразив на картині, що день теплий?» (*крізь білі хмари видно, як світить сонечко...*)
- Які кольори переважають на картині? (*блакитний, білий, зелений, коричневий, синій ...*)

- Як ви вважаєте, на картині зображено вихідний день чи будень? Чому? *(будень, адже вихователь проводить дітям екскурсію на природі, милуються нею)*

- Чи всі (діти, дорослі, птахи, тварини) однаково радіють настанню весни? Хто радіє весні найбільше за всіх? А хто менше? *(Однаково, діти усміхнені, збирають квіти, інші замальовують; птахи повернулися з теплих країв; корови пасуться, тобто усі радіють теплу й сонцю.)*

- Як одягнуті діти? А який одяг ви носите у весняний період? *(Діти у легких курточках, шапках, черевичках; уже немає рукавиць і теплих шуб. Одяг у всіх дітей кольоровий та яскравий. А у вихователя – білого кольору.)*

- А тепер пропоную «озвучити» картину! Як думаєте, про що говорять ось ці троє дітей? *(Дівчинка каже: дивіться, який великий мурашник! А хлопчик відповідає: не підходьте близько, щоб не пошкодити його!) А ці три дівчинки? (Подивіться, які красиві різнокольорові квіти! Давайте їх намалюємо!)*

Потім вихователь може запропонувати комусь одному самотійно скласти розповідь про все обговорене за цією сюжетною картиною. (Можливі варіанти речень: *Настала весна – стало тепло, зазеленіла травичка. Діти з вихователькою пішли... Вони ...*) Після кожної розповіді бажано проводити рефлексію з вихованцями - запитувати в них, чи легко або складно було складати розповідь? Які труднощі в них виникали?

Під час роботи з картиною варто використовувати такі інтерактивні методи та прийоми:

- пошук об'єктів (знайти певні об'єкти або персонажів на картині, наприклад: «Знайдіть усіх тварин», «Знайдіть усі предмети, що пов'язані з водою» або «Покажіть мені всі червоні предмети», «Хто першим знайде всі предмети, що починаються зі звука [С]?»);

- опис деталей (описати те, що діти бачать, використовуючи якомога більше деталей. Це допоможе розвинути їхньої спостережливості та словникового запасу);

- обговорення емоцій (поговоріть з дітьми про емоції персонажів на картині. Запитайте: «Як, на вашу думку, почувається цей персонаж?» або «Що, на вашу думку, він думає?»);
- групові завдання (поєднайте дітей у групи і дайте кожній групі завдання знайти певні об'єкти або персонажів на картині. Це допоможе розвинути командні навички та взаємодію).

Отже, використання інтерактивних підходів підвищує ефективність навчання розповіданню за картиною дітей старшого дошкільного віку, сприяє їхньому активному залученню до освітнього процесу, стимулює комунікативну активність та забезпечує інтеграцію мовленнєвих і когнітивних компонентів у гармонійному поєднанні. Завдяки інтеракції діти не лише покращують свої мовленнєві здібності, але й розвивають емоційний інтелект, навички співпраці та взаємодії, що є надзвичайно важливим для їхнього подальшого успішного розвитку та соціальної адаптації.

Висновки до розділу 1

Нами узагальнено науково-теоретичні підходи до розвитку розповідання за картиною дітей старшого дошкільного віку. Розповідь розглядається як самостійне мовленнєве висловлювання дитини, спрямоване на передавання певного змісту в різних літературно-мовленнєвих формах. Розповідання за картиною визначено як важлива мовленнєва навичка, якою діти старшого дошкільного віку мають оволодіти у процесі роботи із сюжетними картинами. Підкреслено, що складання розповіді за картиною є складним пізнавальним процесом, який охоплює аналіз, синтез, порівняння та формулювання висновків. Акцентовано увагу на значущості сюжетних картин для організації освітнього процесу з дітьми старшого дошкільного віку. Наголошено, що розвиток навички розповідання (у тому числі й за картиною) триває протягом усього дошкільного віку.

Окремо розкрито поняття «освітні втрати», їх причини та визначено їхні особливості у дітей старшого дошкільного віку щодо сформованості навички розповідання за картиною. Освітні втрати трактуються як прогалини у знаннях, уміннях і навичках дітей, що виникають у процесі навчання порівняно з вимогами освітніх стандартів та очікуваними результатами. Причинами виникнення освітніх втрат у дітей дошкільного віку визначено такі: руйнування ЗДО внаслідок падіння уламків БПЛА, ракет тощо; часті повітряні тривоги, що негативно впливають на організацію та якість освітнього процесу в дошкільних закладах; відсутність укриття; закриття ЗДО в місцевостях (селах, селищах), де мало дітей, що іноді унеможлиблює доступ дошкільників до якісного освітнього процесу; відключення електроенергії (блекаути); недостатнє володіння вихователями різноманітними цифровими інструментами та технологіями дистанційної форми освіти; зниження якості кадрового забезпечення ЗДО, адже багато педагогічних працівників виїхали в інші міста та селища України або за кордон; послаблення, а в деяких випадках і відсутність методичної, медичної та психологічної підтримки учасників освітнього процесу у ЗДО; недостатність, а іноді й відсутність своєчасної підтримки розвитку кожної дитини в сензитивні періоди її життя [22]. Підкреслено, що необхідною умовою подолання освітніх втрат є розроблення або адаптація чинних освітніх програм, концепцій, методик розвитку дітей дошкільного віку. Зокрема, у ЗДО доцільним є розроблення та впровадження спеціалізованих програм, спрямованих на підтримку здобувачів освіти з різним рівнем навчальних досягнень.

Зазначено, що освітні втрати дітей різних вікових груп дошкільного віку мають відмінний характер. Для дітей старшого дошкільного віку характерними є такі прогалини в розвитку навички розповідання за картиною, як невміння:

- складати сюжетну розповідь однією сюжетною картиною або за серією сюжетних картин (ілюстрацій);
- складати сюжетно-описову розповідь за сюжетною картиною;
- складати порівняльний опис двох сюжетних картин;

- складати описові розповіді за сюжетною картиною або за змістом пейзажної картини;
- аналізувати назву сюжетної картини та пропонувати свою назву.

Подано план роботи з сюжетними картинами навчально-методичного комплексу «Запрошуємо до розмови» (А. Богуш, Н. Гавриш) із використанням інтерактивних підходів до навчання розповідання, а саме: пошук об'єктів, опис деталей, обговорення емоцій та групові завдання. Обґрунтовано, що застосування інтерактивних методів сприяє урізноманітненню занять зі старшими дошкільниками щодо розповідання за сюжетною картиною, підвищує їхню зацікавленість та активність, а також забезпечує розвиток критичного мислення, умінь співпраці й активне залучення дітей до освітнього процесу.

РОЗДІЛ 2.

ЕКСПЕРИМЕНТЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ НМК А. БОГУШ, Н. ГАВРИШ «ЗАПРОШУЄМО ДО РОЗМОВИ» НА ПОДОЛАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ ЩОДО СКЛАДАННЯ РОЗПОВІДІ ЗА СЮЖЕТНОЮ КАРТИНОЮ В ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

2.1. Дослідження освітніх втрат щодо розповідання за сюжетною картиною в дітей старшого дошкільного віку (за результатами констатувального етапу експерименту)

Експериментальне дослідження щодо виявлення впливу запровадження навчально-методичного комплексу А. Богуш, Н. Гавриш «Запрошуємо до розмови» на подолання освітніх втрат з розповідання за сюжетними картинками в дітей старшого дошкільного віку проводилося на базі комунального закладу «Заклад дошкільної освіти (ясла-садок) «Десняночка» села Сосонка Стрижавської селищної ради Вінницької області. У педагогічному експерименті взяли участь 28 вихованців 5-6 років старшої групи «Світлячки» - по 14 осіб в експериментальній та контрольній групах.

Метою констатувального етапу експерименту було визначення освітніх втрат у дітей старшого дошкільного віку щодо складання розповідей за сюжетними картинками із НМК «Запрошуємо до розмови» Н. Гавриш, А. Богуш.

Відповідно до мети, завданнями констатувального етапу педагогічного експерименту були такі:

1. Визначити критерії, показники оцінювання та рівні (високий, середній, низький) сформованості навички розповідання за сюжетними картинками у дітей старшого дошкільного віку.
2. Дібрати діагностичні методики для виявлення рівня сформованості навички розповідання за сюжетними картинками у дітей старшого дошкільного віку.

3. Провести експериментальне дослідження і визначити рівень сформованості навички розповідання за сюжетними картинами дітей старшого дошкільного віку на початку педагогічного експерименту.

Методи дослідження: спостереження за дітьми; діагностичні методики.

На початку експерименту було визначено критеріальний апарат. Зазначимо, що розповідання за картиною – це одна з навичок, якою мають володіти діти старшого дошкільного віку. Серед найпоширеніших освітніх втрат щодо розвитку зазначеної навички - такі: невміння складати сюжетну (описову, сюжетно-описову, творчу) розповідь за сюжетною картиною; складати розповіді про окремі деталі сюжетної картини; порівняльний опис двох сюжетних картин тощо (див. р. 1.2).

На основі зазначеного ми визначили основні критерії та показники оцінювання сформованості навички розповідання за сюжетними картинами в дітей старшого дошкільного віку у експерименті (див. табл. 2.1):

Таблиця 2.1

Критерії та показники сформованості навички розповідання за сюжетними картинами дітьми старшого дошкільного віку

Критерій	Показники
Змістовний	П 1 – Логічна послідовність розповіді: початок – розвиток подій – завершення (тобто наявність вступу, основної частини та висновку або кінця розповіді).
Лексико-граматичний (мовленнєвий)	П 2 – Вживання під час розповіді різноманітних частин мови, зокрема: іменників, дієслів, прикметників, прислівників та граматичних конструкцій, елементів опису.
Емоційно-образний	П 3 – Передача дитиною зміни інтонації відповідно до подій на картині (піднесена, стривожена, здивована тощо). П 4 – Називання емоційних станів персонажів розповіді (веселий, сумний) і супроводження їх мімікою, жестами.

За визначеними критеріями та показниками схарактеризовано три рівні сформованості навички розповідання за сюжетними картинами в дітей старшого дошкільного віку: високий, середній, низький. Для **високого рівня** характерним є таке: дитина створює повну, логічно вибудовану розповідь із чіткою структурою: вступ, розвиток подій, завершення. У мовленні активно використовуються різні частини мови, складні речення, описові конструкції. Передає емоції персонажів адекватно, з інтонаційним забарвленням, демонструє зацікавлення сюжетом. Розповідь є послідовною, виразною, цілісною та емоційно насиченою. Для **середнього рівня** характерне: розповідь частково логічна, деякі частини (вступ, завершення) можуть бути відсутніми або слабко вираженими. У мовленні використовуються здебільшого прості речення, наявні деякі граматичні помилки. Емоційна складова передається слабко або не завжди доречно. Розповідь, загалом, зрозуміла, але потребує уточнення, доповнення, корекції з боку дорослого. Для **низького рівня** характерним є: розповідь без логічної послідовності, фрагментарна, часто побудована на окремих словах або реченнях. Дещо звужений словниковий запас, переважають прості мовні конструкції, наявні численні граматичні помилки. Емоції персонажів не передаються, інтонація одноманітна, дитина не виявляє інтересу до сюжету розповіді. Потребує постійної допомоги з боку дорослого в побудові розповіді.

Із метою виявлення рівнів сформованості навички розповідання за сюжетними картинами у дітей 5-6-річного віку було розроблено діагностичну методику відповідно до визначених критеріїв і показників. Діагностичний інструментарій створено на основі методик А. Богуш і Н. Гавриш, які були адаптовані відповідно до цілей педагогічного експерименту. Варто зауважити, що поділ завдань діагностичної методики є досить умовним, адже кожне із завдань дозволяло оцінити рівень сформованості навички складання розповіді за сюжетною картиною у дітей одночасно за кількома критеріями.

Опис діагностичної методики

Критерій – змістовний

Показник – П 1 – Логічна послідовність розповіді: початок – розвиток подій – завершення (тобто наявність вступу, основної частини та висновку або кінця розповіді).

Завдання 1. «Розповідь за сюжетною картиною»

Мета – оцінити вміння дитини логічно й послідовно викладати зміст подій, зображених на сюжетній картині.

Дидактичний матеріал: сюжетна картина №9 із НМК «Запрошуємо до розмови» «Зростаємо помічниками» (див. додаток Б).

Процедура виконання: Вихователь пропонує дитині скласти розповідь за картиною «Зростаємо помічниками», яка має відображати розвиток сюжету в картині. Педагог фіксує логічну послідовність сюжету (початок – розвиток подій – завершення); наявність вступу, основної частини та висновку або кінця розповіді; їх відповідність обраній картині.

Оцінювання (див. додаток Б) [23, с.7-8]:

- Логічна послідовність, розширення сюжету деталями – 3 бали.
- Повна логічна послідовність без зайвих відступів – 2 б.
- Часткова послідовність, є логічні прогалини – 1 б.

Критерій – лексико-граматичний (мовленнєвий)

Показник – П 2 – Вживання під час розповіді різноманітних частин мови, зокрема: іменників, дієслів, прикметників, прислівників та граматичних конструкцій, елементів опису.

Завдання 2. Розкажи за картиною.

Мета: дослідити рівень лексичної насиченості та граматичної правильності мовлення дитини під час розказування за сюжетною картиною.

Дидактичний матеріал: сюжетна картина №7 з комплекту «Запрошуємо до розмови» «Екскурсія на будівництво» (див. додаток Б).

Процедура виконання: Вихователь пропонує дитині розглянути сюжетну картину «Екскурсія на будівництво». Потім педагог ставить вступні запитання для активізації мислення. Приклади запитань:

- 1) «Чим займаються будівельники?
- 2) Як ви гадаєте скільки поверхів буде у цієї будівлі?
- 3) А що буде в цій будівлі: житимуть люди - чи торговельний центр?
- 4) Знайдіть на картині всіх, хто тримає щось у руках. Що це і навіщо їм це потрібно?
- 5) Скільки різних видів техніки ви бачите? Яка з них найбільша, а яка найменша?

Після обговорення сюжетної картини вихователь пропонує скласти про неї розповідь.

Примітка: У розповідь дозволяється включати відповіді на запитання, на які попередньо відповіли діти.

На виконання відводиться 5 хвилин. Вихователь фіксує вживання кожною дитиною різних частин мови, граматичну правильність мовлення в таблиці.

Оцінювання – за кількістю виявлених мовних одиниць (див. табл. 2.2).

Таблиця 2.2.

Оцінювання використання мовних засобів у розповіді дитини

№	Показник	Кількість / Наявність	Бал
1	Вживання іменників	Так / Ні	1
2	Вживання дієслів	Так / Ні	1
3	Вживання прикметників	Так / Ні	1
4	Вживання прислівників	Так / Ні	1
5	Побудова простих речень	1–2 / більше	1
6	Побудова складних речень	Так / Ні	1
7	Використання зв'язних слів (і, але, тому)	Так / Ні	1
Максимальна кількість балів: 7			7

Критерій – емоційно-образний.

Показники:

П 3 – Передача дитиною зміни інтонації відповідно до подій на картині (піднесена, стривожена, здивована тощо).

П 4 – Називання емоційних станів персонажів розповіді (веселий, сумний) і супроводження їх мімікою, жестами.

Завдання 3. «Що відчувають герої картини?»

Мета – оцінювання рівня сформованості емоційного забарвлення мовлення дитини під час розповіді за сюжетною картиною, зокрема вміння відображати емоційний настрій ситуації; інтонаційно передавати емоційний стан персонажів.

Дидактичний матеріал – сюжетна картина «Ой, весела в нас зима» (див. додаток Б), картки або мітки для фіксації результатів (таблиця спостереження), аудіозапис (за бажанням — для детальнішого аналізу інтонації) [14, с.167-168].

Процедура виконання: На початку вихователь створює доброзичливу атмосферу, пропонує дитині уважно роздивитися сюжетну картину і дає завдання: «Розкажи, що відчують герої цієї історії?» У процесі складання розповіді педагог може ставити допоміжні запитання:

- 1) «Який настрій у дітей та людей?»
- 2) «Чому дівчатка посміхаються?»
- 3) «Як ти думаєш, що відчуває хлопчик, який спостерігає у віконце?»
- 4) «Про що можуть говорити ці діти з дорослими? – озвуч їхню розмову»

Оцінювання за показниками (див. додаток Б):

- Передає зміну інтонації відповідно до подій на картині (піднесена, стривожена, здивована тощо);
- Називає емоційні стани персонажів (веселий, сумний) і супроводжує мімікою, жестами.

Визначення загального рівня сформованості навички розповідання за сюжетною картиною у дітей старшого дошкільного віку за відповідними критеріями та показниками відбувалося за кількісними результатами. Всі показники та результати чітко фіксувалися у бланку.

Діагностування рівнів сформованості навички розповідання за сюжетними картинами дітьми старшого дошкільного віку за визначеними критеріями й показниками на констатувальному етапі педагогічного експерименту дало змогу отримати такі кількісні результати (див. табл. 2.3).

Таблиця 2.3.

Сформованість навички розповідання за сюжетними картинами

в дітей старшого дошкільного віку на початковому етапі дослідження

Рівень	Критерії та показники				Σ
	Змістовний критерій	Лексико-граматичний (мовленнєвий) критерій	Емоційно-образний критерій		
П 1	П 2	П 3	П 4		
логічна послідовність розповіді	вживання під час розповіді різноманітних частин мови та граматичних конструкцій	передача дитиною зміни інтонації відповідно до подій	називання емоційних станів персонажів розповіді і супроводження їх мімікою, жестами		
Експериментальна група					
В/р	2дит., 14%	3дит., 21,4%	2дит., 14%	2дит., 14%	16%
С/р	6діт., 43%	6діт., 42,9%	6діт., 43%	4діт., 28,6%	39,3%
Н/р	6діт. – 43%	5діт. – 35,7%	6діт., 43%	8діт. – 57,4%	44,7%
Контрольна група					
В/р	1дит., 7%	4діт., 28,6%	3дит., 21,4%	3дит., 21,4%	19,6%
С/р	6діт., 43%	7діт., 50%	7діт., 50%	3дит., 21,4%	41,1%
Н/р	7діт., 50%	3дит., 21,4%	4діт., 28,6%	8діт., 57,2%	39,3%

Представимо результати на діаграмі:

Рисунок 2.1. Сформованість рівня розповідання за сюжетними картинками в дітей старшого дошкільного віку експериментальної та контрольної груп

Отримані нами результати наочно демонструють майже однакові показники сформованості рівня розповідання за сюжетними картинами в дітей старшого дошкільного віку в обох групах. Так, у більшості дітей в ЕГ спостерігався низький рівень сформованості навички розповідання (що відповідає 44,7% на діаграмі) за сюжетними картинами. У 39,3% спостерігався середній рівень, а у 16% – високий. У більшості дітей КГ спостерігався середній рівень сформованості навички розповідання за сюжетними картинами, що відповідає 41,1% на діаграмі; решта показали низький рівень (39,3%) та лише 19,6% дітей продемонстрували високий рівень.

Діти старшого дошкільного віку з *високим рівнем* сформованості навички розповідання за сюжетними картинами граматично правильно будували речення. В реченні використовували різні частини мови: іменники, дієслова, прикметники, прислівники, числівники, займенники, вигуки тощо. Здебільшого будували речення різної складності: прості поширені, складні та інші. Також правильно використовували відмінки та часові форми дієслів. Розповідь містила розгорнуті описи (зовнішності, дій, місця події, предметів, кольорів). Прослідковувалась чітка й повна логічна структура розповіді: є початок, розвиток подій і завершення. У розповіді усі події були пов'язані між собою за допомогою причинно-наслідкових зв'язків. Старші дошкільники, що мають високий рівень, чітко передавали емоційний стан героїв точними словами («радісний», «захоплений», «веселий», «сумний», «розгублений»). Протягом розповіді інтонація змінювалась відповідно до сюжету (піднесена, спокійна, тривожна, здивована). Використовували міміку й жести, щоб підсилити емоційний ефект розповіді. У таких дітей освітні втрати мінімальні або взагалі не спостерігалися.

Розповіді дітей старшого дошкільного віку з *середнім рівнем* розвитку навички розповідання за сюжетними картинами загалом були зрозумілими, але менш насиченими, не повними. У розповідях діти використовували основні частини мови (іменники, дієслова, прикметники), але рідко застосовували

прислівники та складні конструкції. Речення переважно були простими, не поширеними. Узгодження слів та відмінків у реченні вживалося правильно, але траплялися поодинокі помилки, наприклад: «Дівчинка у зелена сукня» замість «Дівчинка у зеленій сукні» та ін. У розповідях дошкільників з середнім рівнем описові елементи є, але вони короткі й не завжди деталізовані. Розповідь здебільшого має початок, розвиток і кінець, але іноді є логічні прогалини. Дошкільники можуть випадково переставляти місцями події або пропускати важливі деталі. Отже, ця категорія дітей має помітні освітні втрати.

Зв'язки між подіями присутні, але не завжди чітко виражені. У розповіді відсутня деталізація. Діти за допомогою запитань вихователя можуть розширити сюжет розповіді. Під час складання розповіді старші дошкільники називали основні емоції героїв («веселий», «сумний», «злий»), але часто без пояснення причин, тобто, «чому дівчинка/хлопчик сумна/сумний?». Інтонація одноманітна, майже не змінювалась протягом розповіді. Діти не завжди використовували невербальні засоби розповідання. Емоційне забарвлення розповіді є, але воно бідніше, ніж у дітей з високим рівнем.

Мовлення старших дошкільників з **низьким рівнем** розвитку навички розповідання за сюжетними картинками бідне, активний та пасивний словниковий запас досить обмежений. В розповіді дошкільники використовували переважно іменники та дієслова, рідко прикметники, майже не використовували прислівники. Речення прості, часто неповні, до прикладу: «Діти граються» або «Там ліс» тощо. У реченнях відсутні узгодження слів та відмінків. Описові елементи практично відсутні або дуже загальні («великий», «гарний»). В розповідях відсутня логічна послідовність дій героїв. Відсутній сюжет. Діти за допомогою запитань та підказок вихователя змогли правильно встановити послідовність подій. У розповідях часто прослідковувалась розірваність подій, без логічного зв'язку з іншими. Під час спостереження за складанням розповіді спостерігалось, що дошкільники часто зупинялися, не знали, що сказати далі. Діти часто губились, потребували постійних допоміжних запитань вихователя. Дошкільники не додавали власних деталей і

не розширювали сюжет. Старшим дошкільникам з низьким рівнем було досить важко передати емоційний стан персонажів. Якщо вони називали якусь емоцію, то зазвичай одну («радісний»), без додаткових пояснень. Протягом усієї розповіді спостерігалась рівна інтонація, без змін залежно від змісту. Міміка та жести взагалі були відсутніми або дуже слабо вираженими. Відповідно, можемо стверджувати, що діти даної категорії мають значні освітні втрати.

Одержана нами інформація щодо результатів діагностичних проб дає право зробити висновок, що діти старшого дошкільного віку потребують спеціального педагогічного впливу, спрямованого на розвиток і формування навички розповідання за сюжетними картинами та подолання освітніх втрат.

2.2. Система роботи з НМК А. Богуш, Н. Гавриш «Запрошуємо до розмови» для подолання освітніх втрат щодо розповідання за сюжетною картиною в дітей старшого дошкільного віку

(за результатами формувального етапу експерименту)

З огляду на результати констатувального етапу експерименту нами визначено педагогічні умови ефективного впливу запровадження НМК «Запрошуємо до розмови» (А. Богуш, Н. Гавриш) на подолання освітніх втрат щодо розповідання за сюжетною картиною в дітей старшого дошкільного віку:

1. Підготовка педагогів до цілеспрямованого використання НМК «Запрошуємо до розмови» для формування навичок складання розповідей за сюжетною картиною.
2. Створення розвивального мовленнєвого середовища, яке відповідає вимогам НМК та забезпечує можливості для систематичної роботи з сюжетними картинами.
3. Врахування індивідуальних освітніх втрат кожної дитини.
4. Адаптація навчальних програм та планів роботи з дітьми до їхніх індивідуальних рівнів розповідання за сюжетною картиною.

5. Доцільність підбору завдань, вправ, методів і засобів використання НМК для подолання освітніх втрат щодо розповідання за сюжетною картиною.
6. Єдність зусиль основних учасників освітнього процесу у створенні та підтримці мовленнєвого середовища, яке сприятиме ефективному подоланню освітніх втрат щодо розповідання за сюжетною картиною.

Під час II (формульовального) етапу педагогічного експерименту, для перевірки визначених нами педагогічних умов ефективного впливу запровадження НМК «Запрошуємо до розмови» на подолання освітніх втрат щодо розповідання за сюжетною картиною в дітей старшого дошкільного віку, нами розроблено для дітей експериментальної групи систему роботи з подолання освітніх втрат щодо розповідання за сюжетною картиною в дітей старшого дошкільного віку засобами НМК «Запрошуємо до розмови». При цьому з дітьми контрольної групи заняття з розвитку мовлення проводились згідно розкладу, в очному форматі.

Методика подолання освітніх втрат щодо розповідання за сюжетною картиною в дітей старшого дошкільного віку засобами НМК «Запрошуємо до розмови»

1 етап. Діагностика освітніх втрат у дітей щодо розповідання за сюжетною картиною.

2 етап. Розробка індивідуальної програми подолання зазначених освітніх втрат для кожної дитини.

3 етап. Організація роботи з підгрупами дітей – відповідно визначених рівнів освітніх втрат (на основі індивідуальних програм). Тривалість кожного заняття – до 25 хв.

4 етап. Діагностика результативності роботи.

Робота з дітьми проводилася поетапно – починаючи з діагностики освітніх втрат та розробки індивідуальних програм їх подолання для кожної дитини. Далі було організовано роботу з дітьми у підгрупах (високий, середній, низький рівень) – відповідно до рівня освітніх втрат (на основі індивідуальних програм). Частота занять становила 1 раз на тиждень (до 25 хв,) з кожною

підгрупою дітей. Наприкінці проведено заключну діагностику результативності методики роботи з подолання освітніх втрат щодо розповідання за сюжетною картиною в дітей старшого дошкільного віку засобами НМК «Запрошуємо до розмови».

Як зазначає І. Паласевич, структура заняття, спрямованого на розвиток умінь складати розповідь за сюжетною картиною, передбачає дві основні частини: організацію сприймання дітьми змісту картини та керівництво процесом розповідання [46, с.60-65]. Однак, на нашу думку, такий розподіл не повною мірою охоплює всі необхідні етапи, важливі для цілісного сприймання, осмислення та творчого відтворення дітьми змісту картини. У зв'язку з цим нами розроблено авторську структуру заняття з навчання розповідання за сюжетною картиною на основі використання НМК «Запрошуємо до розмови» (А. Богуш, Н. Гавриш) для дітей старшого дошкільного віку, яка складається з 5 етапів. Докладно опишемо кожний із них:

І. Початковий (підготовчий) етап. Завданнями цього етапу роботи є:

- ознайомити дітей із темою заняття;
- актуалізувати набутий досвід;
- створити таку мовленнєву ситуацію, яка викличе інтерес до обговорення (запитання, бесіда, дидактична гра, проблемна ситуація);
- збагатити словниковий запас необхідною лексикою з обраної теми.

Готуючись до проведення заняття, вихователь добирає завдання, вправи та сюжетні картини відповідно до навчальних програм та планів для роботи з дітьми до їхніх індивідуальних рівнів розповідання за сюжетною картиною. А також створюється розвивальне мовленнєве середовище, яке відповідає вимогам НМК та забезпечує можливості для систематичної роботи з сюжетними картинками.

На початку заняття з розвитку мовлення вихователь, як правило, вітається з дітьми, запитує про настрій, самопочуття та оголошує тему та завдання. Для цього слід використовувати ребуси, загадки, анаграми, цікавинки про

навколишній світ, які свята відзначають в цей день тощо. Для актуалізації досвіду дітей пропонуємо такі вправи та завдання:

- 1) Дидактична гра «Пригадай зі свого життя» – дошкільники згадують власні подібні ситуації до теми заняття (без показу сюжетної картини). До прикладу, якщо тема заняття «Влітку біля річки», то діти розповідають, де вони влітку купаються, чи є річка недалеко від дому, яких риб, птахів зустрічали на річці тощо. Вихователь може нагадати про правила поведінки на водоймах.
- 2) Інтерактивна технологія «Мікрофон» – вихователь передає символічний предмет (іграшковий мікрофон), і кожна дитина коротко ділиться досвідом, пов'язаним із заданою темою [48, с.63]. Схожа вправа «Інтерв'ю» – один із дітей виконує роль інтерв'юера (той, хто бере інтерв'ю), а інший – відповідає на запитання [48, с.47].

Для створення мовленнєвої ситуації радимо завдання та вправи:

- 1) Дидактична гра «Фантазери» (для уявлення майбутньої сюжетної картини). Варіанти запитань вихователя: «Уявіть, що ми зараз відкриємо картину. Як ви думаєте, що на ній може бути зображено?»
- 2) Дидактична гра «Холодно-гаряче». Вихователь заздалегідь обирає сюжетну картину, а діти ставлять запитання щодо зображеного на ній. Вихователь має право тільки відповідати «Холодно-гаряче», або «Так-ні». Наприклад: «На цій картині зображено природу \ вулицю \ сад \ приміщення?», «На цій картині зображено людей \ дітей \ тварин?» тощо.
- 3) Міні-рольова гра. Вихователь пропонує дітям уявити себе персонажами ще неіснуючої картини і запитує: «Ким ви могли б бути? Що б ви сказали?»

Для збагачення та активізації словникового запасу рекомендуємо такі дидактичні ігри та завдання:

- 1) «Скарбничка (стінка) нових слів» – діти разом із вихователем складають список нових слів, які стосуються теми заняття і знадобляться для

майбутньої розповіді (іменники, дієслова, прикметники тощо). Їх можна написати або прикріпити на дошці.

- 2) Гра «Будівельні\зимові\весняні\осінні слова» (відповідно до сюжету картини).
- 3) «Підбери слово» – вихователь пропонує слово-іменник, а діти добирають до нього прикметники й дієслова. До прикладу: «Сонце яке?», «Дівчинка що може робити?» та ін.
- 4) «Звукова скринька» – діти придумують слова, що починаються на певний звук, які можуть стосуватися теми заняття.

II. Етап представлення сюжетної картини. Завдання:

- подати сюжетну картину цікавим способом;
- виділити головних персонажів, предмети, дії;
- емоційне сприймання дітьми змісту картини, формування цілісного уявлення про неї.

Традиційні способи презентації сюжетних картин представлені у р. 1.3. цієї роботи. Пропонуємо нетрадиційні способи представлення сюжетних картин:

- 1) у вигляді пазлів, які заховані у груповій кімнаті, наприклад:

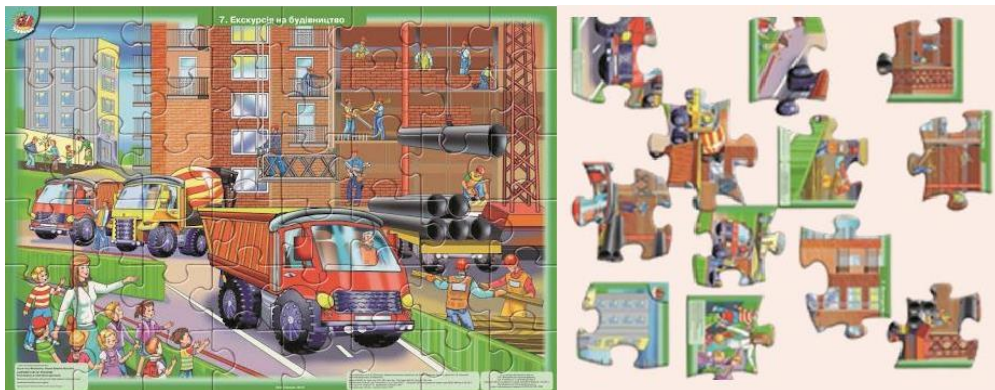

Рисунок 2.2. Сюжетна картина «На будівництві» у вигляді пазлів.

- 2) у вигляді ребусу, в якому зашифрована назва картини, до прикладу:

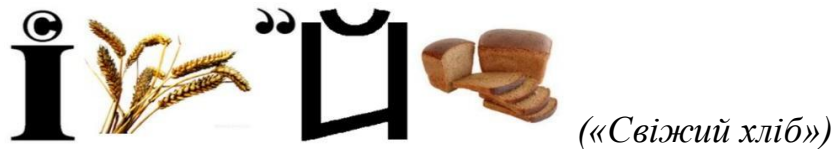

Рисунок 2.3. Назви сюжетних картин у вигляді ребусів

3) деякі важливі деталі картини заховані:

Рисунок 2.4. Приховані елементи на сюжетній картині

4) у вигляді зайвих (додаткових) деталей – вихователь додає на картину зайвий предмет (іграшковий малюнок або наклейку) і питає: «Чому це тут недоречно?», або «Що змінилося?»;

5) у вигляді загадки, відгадка якої є у назві сюжетної картини:

Сонце землю зігріває,
Лід у річці вже зникає.
Вербка котики дала,
Пташка гніздечко звила.
Квіти перші розцвіли,
Гуси з вирію пр...ли.
Яка пора така ясна,
Що з теплом приходить? ... (Весна)
Це загадка до картини «Вітаємо весну»

6) у вигляді «хмари слів», яка допоможе дошкільникам упізнати картину:

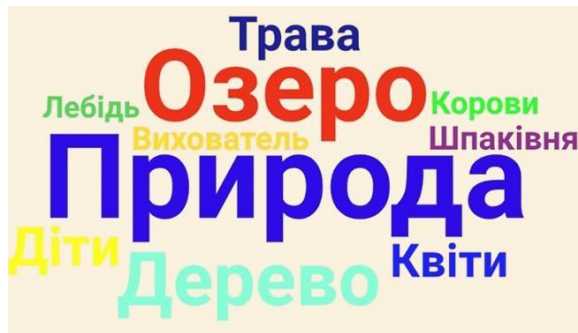

Рисунок 2.5. «Хмара слів» до сюжетної картини «Вітаємо весну»

- 7) у вигляді анаграми: «сксіяруек ан оуинцвїтдб» («Екскурсія на будівництво»), «аївтєом нусев» («Вітаємо весну»);
- 8) у вигляді аудіозапису, який натякне дітям на назву або сюжет картини, наприклад: звук будівництва, природи, магазину (підійде й супермаркету), шкільного дзвоника та ін.;
- 9) у вигляді анімованої (оживленої) картини, виконаної штучним інтелектом за допомогою програм Monica, Animaker та інших, в яких можна анімувати будь-яку картину. Такий спосіб підвищить зацікавленість та увагу, полегшить розуміння сюжету, стимулює розвиток мовлення, творчого мислення та мотивує до самостійного створення розповідей;
- 10) ігрові ситуації, які стосуються тематики картини, до прикладу: під час розгляду картини «На прийомі у лікаря» вихователь може запропонувати пограти в гру «У лікарні», де хворими будуть іграшки (ляльки, ведмедики та ін.), а лікарем – вихователь, який розпитає про ознаки та причини хвороби. Потім з допомогою вихователя можуть полікувати хворих і діти;
- 11) опис окремих деталей на картині. Вихователь пропонує дітям відгадати за описом, про яку із 3-х сюжетних картин йде мова, наприклад: «Морозна та холодна пора року. Тато з сином на подвір'ї біля будинку катаються на лижах. Хтось ліпить величезну снігову бабу. А хлопчик вдома біля вікна махає своїм друзям, які вийшли гратися»;
- 12) проведення екскурсії перед переглядом картини, до прикладу: у ліс, магазин (супермаркет), на подвір'я початкової школи (якщо школа розташована поруч із ЗДО). Цей спосіб:

- удосконалює особистий досвід дошкільників, адже спочатку вони бачать реальні предмети, явища, дії людей. А згодом, коли побачать сюжетну картину (наприклад, «Влітку біля річки» або «У першому класі»), їм легше буде впізнати та описати побачене, так як воно вже знайоме;
- активує словниковий запас, адже під час екскурсії вихователь називає предмети, дії, явища. У дітей старшого дошкільного віку з'являються точні слова для опису картини: не просто «дерево», а «висока, струнка береза», не «пташка», а «гордий лебідь, який плаває в лісовому озері».
- формує причинно-наслідкові зв'язки у дітей. Оскільки в реальному середовищі діти спостерігають: якщо йде дощ – стає мокро, якщо вони грають – радіють, якщо зайшли в магазин – придбали продукти харчування. Згодом ці зв'язки переносяться у розповідь за картиною, роблячи її логічною й послідовною;
- розвиває емоційно-вольову сферу. Під час екскурсії діти отримують різні емоції (радість від гри, здивування від побаченого). А коли вони складають розповідь, ці емоції допомагають робити її більш виразною, яскравою та «живою»;
- стимулює розвиток уяви та фантазії. Дошкільнику, спираючись на власний досвід, легше уявити, що було «до» та що може бути «після» зображеної сцени. Загалом, уява є фундаментом для складання цілісного сюжету за сюжетною картиною;
- стимулює перехід від конкретного до образного мислення. Спочатку діти мають безпосереднє враження (екскурсія), а потім переходять до його відображення в розповіді за картиною (образне узагальнення). Такий шлях відповідає віковим особливостям розвитку мислення старших дошкільників.

Описані способи подання сюжетних картин представлені у практичному пораднику для педагогів ЗДО щодо використання сюжетних картин А. Богуш та Н. Гавриш «Запрошуємо до розмови» як інструменту розвитку навички розповідання для дітей старшого дошкільного віку (*див. додаток В*) та в буклеті (*див. додаток Г*).

Продемонструємо фрагмент заняття з етапу представлення сюжетної картини «Екскурсія на будівництво».

Метод – бесіда.

Добираючи запитання до бесіди, вихователь враховує індивідуальні освітні втрати кожної дитини.

Вихователь: Закрийте очі та послухайте звуки. *(Примітка: Звук будівництва)*

- Які звуки ви почули? (Можливі відповіді дітей: *Звуки машини, ще ?... - тобто, звуки будівництва*)
- Відкривайте очі! За якими ознаками ви зрозуміли, що ми на будівництві? (Можливі відповіді дітей: *Видно частково збудовану будівлю з відкритими стінами. Працює будівельна техніка. Будівельники в касках та жилетах. Підйомний кран підіймає труби.*)
- Хто є головними персонажам цієї картини? (Можливі відповіді дітей: *Будівельники...*)
- А який настрій у будівельників? (Можливі відповіді дітей: *Зосереджений, веселий, радісний...*)
- Як ви гадаєте, з яким настроєм прийшли на екскурсію діти? (Можливі відповіді дітей: *Зацікавленим, веселим...*)
- Якими рисами характеру має бути наділений будівельник? (Можливі відповіді дітей: *Зосередженість, працьовитість, відповідальність, уважність, точність, Фізична витривалість і мужність, командність, акуратність...*)
- Чи змінили б ви назву картини? Як б ви її назвали? (Можливі відповіді дітей: *Похід на будівництво...*)

III. Основний етап. Завданнями є:

- аналіз сюжетної картини;
- встановлення наявних причинно-наслідкових зв'язків;
- підготовка до складання розповіді;
- виділення складових частин розповіді (початок – розвиток подій – кінцівка).

Старші дошкільники разом із вихователем визначають, що відбувається на картині, в якій послідовності, які дії виконують герої, встановлюють причинно-наслідкові зв'язки, до прикладу: чому це сталося, що буде далі, як можна змінити ситуацію. Дошкільники самостійно починають складати описові речення, короткі розповіді за відповідями на запитання вихователя. Вчаться визначати основні частини розповіді: початок – розвиток подій – завершення.

На цьому етапі доцільно використовувати творчі завдання, дидактичні ігри, до прикладу: «Знайди когось/щось на картині», «Опиши, що ти бачиш», «Знайди деталь», розігрування діалогів героїв, «Покажи, не називай» тощо.

Продемонструємо фрагмент заняття за тією ж самою картиною:

Метод – бесіда.

Вихователь: Чим займаються будівельники? (Можливі відповіді дітей: *Одні мурують стіни, інші керують технікою, ще хтось керує підйомом вантажів.*)

- Що робить вихователь? (Можливі відповіді дітей: *Проводить екскурсію дітям*)
- Чим займаються діти? (Можливі відповіді дітей: *Із захопленням та зацікавленістю спостерігають за будівельниками та слухають уважно вихователя*)
- Як ви гадаєте, а хто керує на будівництві? Хто такий виконроб (скорочено від виконавець робіт)? Чим він займається? (Можливі відповіді дітей: *Це керівник (головний) на будівництві.*)
- Якими рисами характеру має бути наділений будівельник? (Можливі відповіді дітей: *Зосередженість, працьовитість, відповідальність, уважність, точність, Фізична витривалість і мужність, командність, акуратність...*)

1) Дидактична гра «Знайди когось/щось!»

- Знайдіть і назвіть усіх, хто тримає щось у руках. Що це і навіщо їм це потрібно? (Можливі відповіді дітей: *Будівельник із цеглою — для мурування. Інший із лопатою — для розчинів. Декілька дітей тримають іграшки чи тримаються за руки — для безпеки.*)

- Які матеріали потрібні для завершення будівництва цього будинку? Як вони потрапляють на верхні поверхи? (Можливі відповіді дітей: *Потрібні: цегла, цемент, труби, скло, покрівельні матеріали. Підіймають кранами або спеціальними підйомниками.*)
- Скільки різних видів будівельної техніки ви бачите? Яка з них найбільша, а яка найменша? (Можливі відповіді дітей: *Самоскид, бетономішалка, вантажівка з трубами, підйомний кран. Найбільша — підйомний кран. Найменша — бетономішалка.*)

2) Дидактична гра «Знайди деталь!»

- Зараз я опишу частину картини, а ваше завдання – знайти її та пояснити значення у сюжеті. На цій частині картини один будівельник тримає у руках великі-при-великі труби, а інший несе тяжкі дерев'яні брили. Знайдіть цей фрагмент!

3) Дидактична гра «Розігрування діалогу»

- Поясніть, яку роль ці двоє будівельників відіграють на картині?
- Як ви гадаєте, про що вони розмовляють? Розіграйте діалог двох будівельників.

4) Дидактична гра «Безпечно-небезпечно»:

- Хто на картинці виконує найнебезпечнішу роботу? Чому ви так думаєте? (*Той, хто стоїть на платформі підйомника без огороження — ризик впасти. Також ті, хто працює високо без страховки.*)
- Хто ще на картині не дотримується правил безпеки? Що може статися? (*Один із робітників працює без страховки на висоті. Діти підходять надто близько до зони будівництва — ризик травмування.*)
- Чому дітей не пускають ближче до будівництва? Що може бути небезпечного? (*Можна отримати травму від падаючих предметів або техніки. Будівельний майданчик — зона підвищеної небезпеки.*)

Продовження бесіди:

- Як думаєте, що буде наступним кроком після завершення кладки цегли? (Можливі відповіді дітей: *Монтаж покрівлі та перекриттів, встановлення вікон, утеплення, внутрішні роботи.*)
- Як ви гадаєте у скільки поверхів буде ця будівля? (Можливі відповіді дітей: *Уже збудовано 5 поверхів, але можливо буде 9-10*)
- А що буде в цій будівлі: жити люди, чи торговий центр? Чому так думаєте? (Можливі відповіді дітей: *Можливо житловий будинок*)
- Як ви вважаєте, на картині зображено вихідний день чи будень? Чому? (Можливі відповіді дітей: *Схоже на будній день,, бо будівельники працюють, і діти йдуть на екскурсію з вихователькою.*)
- Як ви думаєте, про що розповідає дітям вихователь, який веде дітей мимо будівельного майданчика? (Можливі відповіді дітей: *«Подивіться, як будується новий будинок! А ось це — бетонозмішувач. Можливо, хтось із вас стане будівельником!»*)

5) Дидактична гра «Покажи, не називай»

Вихователь викликає до картини одну дитину. Її завдання показати на якийсь процес (*один будівельник несе трубки, інший – дерев'яні дошки*), а інші мають назвати (озвучити).

6) Дидактична гра «Запитай героя»

- Уявіть себе кимось із героїв цієї картини (вихователькою, будівельником...). Які запитання ви б могли задати дітям (будівельникам, іншим робітникам, водіям машин..)? А що б вам відповіли?

7) Дидактична гра «Що заховалось за квадратами?»

- Ваше завдання – здогадатися, що заховалось за кожним із квадратів, й описати це (тобто, скласти описову міні-розповідь).

8) Творча гра «Майданчик фантазій»

- Уявіть, що було б, якби замість труб на підйомному крані піднімали морозиво? Як би змінилася сцена? (Це виглядало б як веселе свято! Діти радісно бігли б до крана, а будівельники сміялися б — справжній будівельний «день морозива».)

- Уявіть, що будівельники — це роботи. Як виглядав би тоді будівельний майданчик? (Можливі відповіді дітей: *Роботи з механічними руками, крани з сенсорами, автопілотні машини. Менше людей, більше технологій, все автоматизовано — мов у фантастичному фільмі.*)
- Що міг би побудувати супергерой, якби працював на цьому будівництві? (Можливі відповіді дітей: *Супергерой за один день збудував би хмарочос із сонячними панелями, еко-садом на даху та телепортами замість ліфтів.*)

Метод – самостійне складання розповіді однією дитиною.

- А тепер пропоную, щоб хтось один самостійно склав розповідь за цією картиною, використовуючи все, про що ми говорили. (Можливі відповіді дітей: *Одного разу діти з вихователкою відвідали екскурсію на будівництво. Вони побачили як*)

Як ми бачимо, упродовж роботи з сюжетною картиною спостерігалась єдність вихователя та самих дітей у створенні та підтримці мовленнєвого середовища.

IV. Мовленнєво-творчий етап заняття. Основною метою цього етапу є формування в дітей уміння самостійно складати індивідуальні, групові або колективні висловлювання на основі сюжетної картини. Доцільно застосовувати різноманітні види творчих завдань, зокрема: добір назви до розповіді, зміна її завершення, уявлення можливих подій «до» або «після» зображеної ситуації тощо.

Серед сучасних творчих методів роботи педагога також активно використовують інсценізацію та драматизацію за мотивами ілюстрації, що реалізує прийом так званого «оживлення картини».

Продемонструємо один із фрагментів заняття за картиною «Екскурсія на будівництво» (А. Богуш та Н. Гавриш):

Метод – самостійне складання розповіді однією дитиною.

Вихователь: А тепер пропоную, щоб хтось один самостійно склав розповідь за цією картиною, використовуючи все, про що ми говорили.

(Можливі відповіді дітей: *Одного разу діти з вихователькою відвідали екскурсію на будівництво. Вони побачили як*).

V. Заключний етап (узагальнення та рефлексія). Метою цього етапу є підбиття підсумків заняття, узагальнення отриманих знань та вмінь, а також закріплення нової лексики й граматичних конструкцій, засвоєних у процесі мовленнєвої діяльності. Вихователь організовує рефлексію дітей, спрямовану на усвідомлення власних досягнень і труднощів, стимулює позитивне ставлення до мовленнєвої творчості.

На цьому етапі педагог приділяє увагу аналізу кожної розповіді — індивідуальної, групової чи колективної. Важливо не лише здійснити оцінювання висловлювань вихованців, а й підкреслити позитивні аспекти їхніх робіт: оригінальність змісту, логічність побудови, послідовність викладу, креативний підхід, виразність мовлення. За потреби вихователь пропонує рекомендації для подальшого вдосконалення мовленнєвих умінь. А також підкріплює успіхи дітей символічними подарунками, стікерами (смайликами) та ін.

Підсумуємо все вище сказане: отже, структура заняття з розвитку навички складання розповіді за сюжетними картинами НМК «Запрошуємо до розмови» А. Богуш та Н. Гавриш має такі етапи: 1.Початковий. 2.Представлення сюжетної картини. 3.Основний. 4.Мовленнєво-творчий. 5.Заклучний.

Підкреслимо, що результативність заняття з розвитку мовлення, побудованого на основі сюжетної картини, значною мірою зумовлюється якістю запитань, які ставить вихователь дітям. Їхня кількість має відповідати віковим можливостям дошкільників, а зміст — стимулювати розумову активність, самостійність у пошуку відповідей і підтримувати природну пізнавальну допитливість. Організацію процесу сприймання дітьми змісту картини доцільно розпочинати з актуалізації їхнього особистого досвіду. Наприклад, під час роботи з картиною «Екскурсія на будівництво» вихователь може запропонувати дітям пригадати власні враження: «Пригадайте, як ви з

батьками бачили будівництво нового будинку (школи, магазину), де ви живете. Опишіть, що там відбувалося, хто що робив, як виглядали будівельники.» Ефективним є також звернення до особистих спогадів педагога, що допомагає створити емоційний контакт із дітьми (наприклад: «Коли я була маленькою, одного разу мої батьки вирішили збудувати будинок. Ми тоді мешкали поряд з бабусею. Але кожного приїздили на нашу ділянку, де нічого не було і планували як будемо будувати будинок, гараж. А згодом тато покликав будівельників, які допомагали нам здійснити нашу мрію», Важливу роль відіграє і опора на вже сформовані знання та уявлення дітей, зокрема під час роботи з картиною «Екскурсія на будівництво» можна поставити запитання: «Які будівельні інструменти ви знаєте?» та ін.

Також слід зазначити, що одним із ключових чинників розвитку навички розповідання за сюжетними картинами є ефективна взаємодія (співпраця) педагога з батьками вихованців. На нашу думку, спільна участь дорослих у мовленнєвому розвитку дитини — як у закладі дошкільної освіти, так і в домашньому середовищі — забезпечує системність і послідовність формування відповідних умінь та навичок, зокрема, розповідання за сюжетними картинами, сприяючи швидшому досягненню позитивних результатів. З метою активізації участі сім'ї в цьому процесі було розроблено буклет для батьків дітей старшого дошкільного віку «Як допомогти дитині навчитися розповідати за сюжетними картинками вдома» (див. додаток Д). У ньому подано добірку ігор, вправ, мовленнєвих завдань і порад, спрямованих на розвиток інтересу дитини до створення зв'язних розповідей за сюжетними зображеннями.

2.3. Динаміка подолання освітніх втрат щодо розповідання за сюжетною картиною в дітей старшого дошкільного віку (за результатами контрольного етапу експерименту)

Метою контрольного етапу педагогічного експерименту була перевірка ефективності розробленої методики подолання освітніх втрат щодо розвитку

розповідання за сюжетною картиною у дітей старшого дошкільного віку. Контрольний етап нашого дослідження включав в себе: проведення оцінки ефективності системи роботи, пов'язаної з використанням НМК «Запрошуємо до розмови» А. Богуш та Н. Гавриш у розвитку навички складання розповідей за сюжетними картинами. Нами було проведено порівняння результатів констатувального та контрольного за такими критеріями: змістовний; лексико-граматичний (мовленнєвий); емоційно-образний.

У результаті проведення контрольного етапу педагогічного експерименту було отримано дані щодо рівнів сформованості показників у експериментальній та контрольній групах (див. таблицю 2.5):

Таблиця 2.5.

Рівні сформованості навички розповідання за сюжетними картинами в дітей старшого дошкільного віку на контрольному етапі дослідження

Рівні	Критерії та показники				Σ
	Змістовний критерій	Лексико-граматичний (мовленнєвий) критерій	Емоційно-образний критерій		
			П 1	П 2	
Експериментальна група					
В/р	6діт., 43%	7діт., 50%	5діт. – 35,7%	6діт., 43%	42,9%
С/р	8діт., 57%	7діт., 50%	8діт. – 57,3%	8діт. – 57%	55,3%
Н/р	-	-	1дит., 7%	-	1,8%
Контрольна група					
В/р	3дит., 21,4%	5діт. – 35,8%	3дит., 21,4%	3дит., 21,4%	25%
С/р	6діт., 43%	8діт., 57,2%	8діт., 57,2%	4діт., 28,6%	46,5%
Н/р	5діт. – 35,6%	1дит., 7%	3дит., 21,4%	7діт., 50%	28,5%

Представимо отримані результати вивчення сформованості навички розповідання за сюжетними картинами в дітей старшого дошкільного віку ЕГ та КГ на контрольному етапі дослідження у формі діаграми:

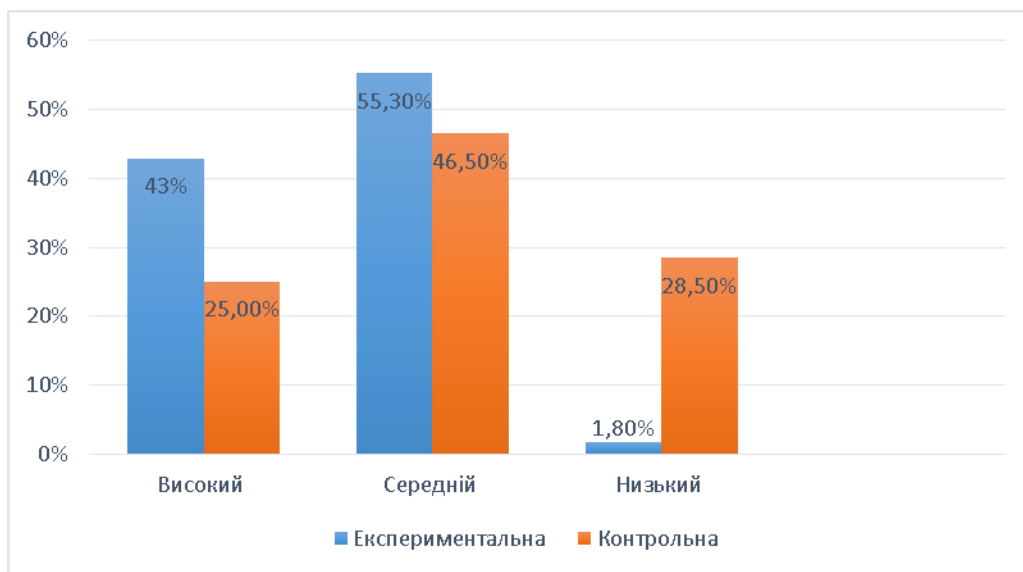

Рисунок 2.6. Сформованість навички розповідання за сюжетними картинами у дітей старшого дошкільного віку наприкінці дослідження

Порівняємо показники сформованості навички розповідання за сюжетними картинами у дітей старшого дошкільного віку експериментальної групи на констатувальному та контрольному етапах педагогічного експерименту (рис. 2.7). На початку експерименту в експериментальній групі було зафіксовано такі результати: високий рівень – у 16% дітей, середній – у 39,3%, низький – у 44,7%. Наприкінці експерименту показники суттєво покращилися: високий рівень продемонстрували 42,9% дітей, середній – 55,3%, а низький рівень – всього 1,8%. Це свідчить про значну позитивну динаміку у формуванні вміння створювати розповіді за сюжетними картинами.

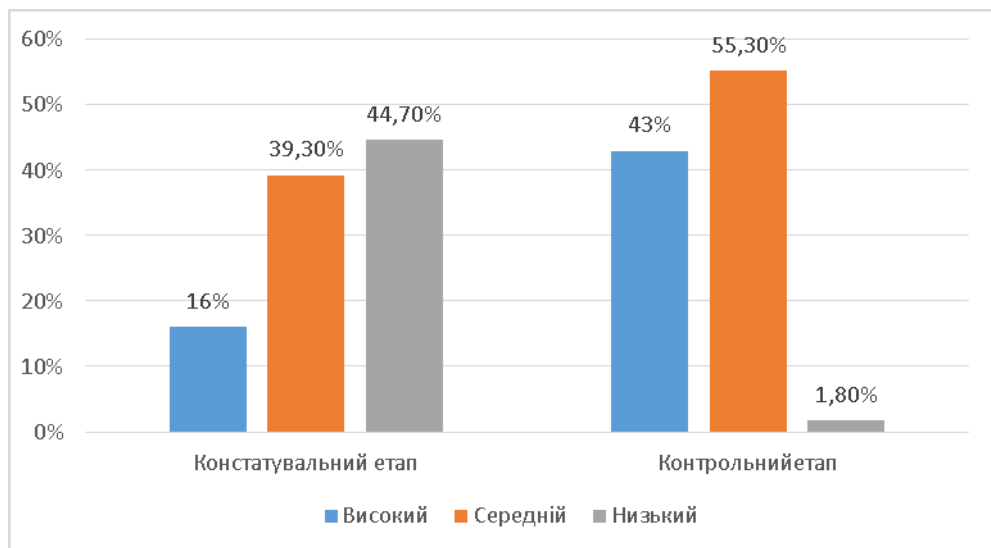

Рисунок 2.7. Порівняння показників сформованості навички розповідання за сюжетними картинами у дітей старшого дошкільного віку експериментальної групи на констатувальному та контрольному етапах

Порівняємо результати констатувального та контрольного етапів педагогічного експерименту щодо сформованості навички розповідання за сюжетними картинами у дітей старшого дошкільного віку в контрольній групі (рис. 2.8).

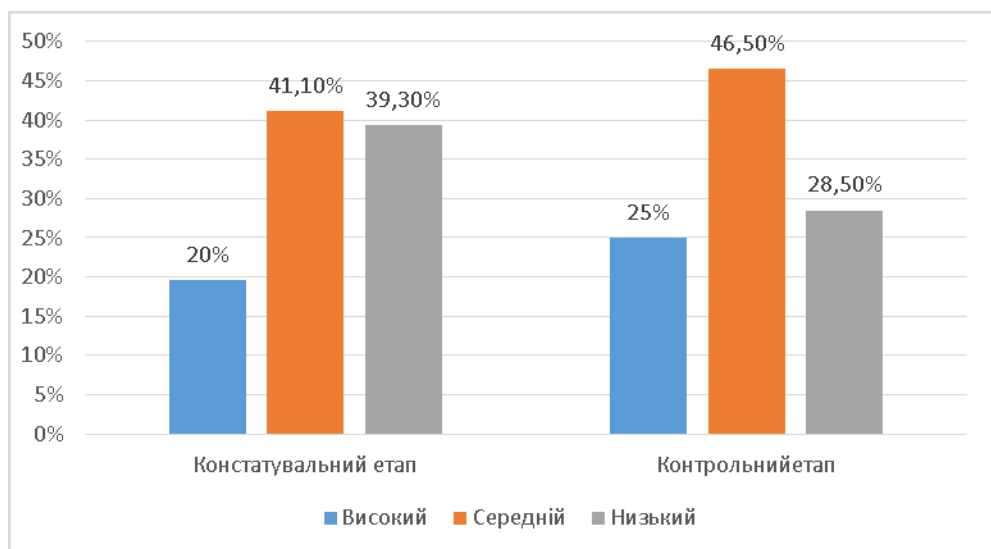

Рисунок 2.8. Порівняння показників сформованості навички розповідання за сюжетними картинами у дітей старшого дошкільного віку контрольної групи на констатувальному та контрольному етапах дослідження

Діаграма свідчить, що у контрольній групі також спостерігалася певна позитивна тенденція, однак менш виражена. Зокрема, якщо на початку експерименту тільки 19,6% дітей продемонстрували високий рівень сформованості навички розповідання, то наприкінці цей показник становив вже 25%. Частка дітей із середнім рівнем збільшилась з 41,1% до 46,5%, а кількість дітей із низьким рівнем, навпаки, зменшилась – із 39,3% до 28,5%.

Діти, які раніше будували непослідовні, логічно незавершені розповідні, наприкінці експерименту змогли скласти послідовні, зв'язні розповіді, у яких чітко простежується структура: зачин – розвиток подій – завершення. Їхнє мовлення стало виразнішим, поповнився словниковий запас слів, речення стали правильно, граматично оформленими. Водночас підвищився рівень емоційного забарвлення мовлення — старші дошкільники почали в усних розповідях інтонаційно передавати настрій персонажів картини, активно використовували невербальні засоби комунікації, зокрема міміку та жести, для підсилення виразності.

Відповідно, в експериментальній групі значно зросла кількість дітей з високим та середнім рівнем розповідання за сюжетною картиною – відповідно на 27% та 16%. Кількість дітей з низьким рівнем зменшилася на 42,9%. Це значно краще за дітей контрольної групи, де кількість дітей з високим рівнем збільшилася лише на 5%, а з середнім – на 5,4%, з низьким рівнем зменшилася лише на 10,8%.

Отже, результати контрольного етапу дослідження підтвердили ефективність визначених нами педагогічних умов та розробленої системи роботи з їх реалізації. Поставлені завдання дослідження розв'язано, мету – досягнуто, гіпотезу підтверджено.

Висновки до розділу 2

У розділі висвітлено результати експериментального дослідження сформованості навички складання розповідей за сюжетними картинками в дітей

старшого дошкільного віку на матеріалі НМК «Запрошуємо до розмови» (А. Богуш, Н. Гавриш). Педагогічний експеримент проводився на базі комунального закладу «Заклад дошкільної освіти (ясла-садок) «Десняночка» села Сосонка Стрижавської селищної ради Вінницької області. В ньому взяли участь 28 дітей 5-6-ти річного віку.

Визначено критеріальний апарат оцінювання, схарактеризовано рівні (високий, середній, низький) сформованості навички складання розповідей за сюжетними картинками в дітей старшого дошкільного віку; описано діагностичний інструментарій (методики: «Розповідь за сюжетною картиною»; «Розкажи за картинкою»; «Що відчують герої картини?»), за яким визначався наявний рівень розповідання. Оцінювання дітей відбувалося за 3-рівневою системою (високий, середній та низький).

Аналіз отриманих результатів показав, що більшість дітей старшого дошкільного віку мають середній або низький рівень розвитку розказування за сюжетною картиною (тобто, мають освітні втрати): вони відчували труднощі у побудові логічно послідовного висловлювання, недостатньо вживали прикметники та дієслова, мали обмежений словниковий запас і не завжди могли передати емоційний стан персонажів.

Обґрунтовано педагогічні умови запровадження НМК «Запрошуємо до розмови» для подолання освітніх втрат щодо розповідання за сюжетною картиною в дітей старшого дошкільного віку. Для їх експериментальної перевірки розроблено та в ході формувального етапу дослідження упроваджено методику подолання освітніх втрат щодо розповідання за сюжетною картиною в дітей старшого дошкільного віку на основі запровадження навчально-методичного комплексу «Запрошуємо до розмови» (А. Богуш, Н. Гавриш).

Узагальнено п'ятиетапну структуру заняття (вступний, аналітичний, основний, мовленнєво-творчий і підсумковий етапи) з розвитку розповідання за сюжетною картиною із застосуванням різноманітних інтерактивних методів і прийомів (спостереження, деталізований розгляд картини, постановку запитань, ігрові ситуації, моделювання діалогів і створення власних розповідей).

Використання таких прийомів сприяло активізації мовленнєвої діяльності дітей, розвитку уяви, фантазії, логічного мислення, емоційності та зв'язності мовлення.

Результати контрольного етапу експерименту та їх порівняння з результатами констатувального етапу підтвердили ефективність запропонованої методики. Зафіксовано позитивну динаміку у формуванні навички розповідання за сюжетними картинками у дітей експериментальної групи, зокрема збільшення кількості дітей з високим рівнем її сформованості, підвищення послідовності, творчості й емоційної насиченості мовленнєвих висловлювань.

ВИСНОВКИ

Навчання розповіданню за сюжетною картиною є важливим засобом розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку. Воно поєднує мовленнєву діяльність із візуальними стимулами, сприяє формуванню логічного мислення, уміння виділяти головне та другорядне, узагальнювати й систематизувати інформацію.

Теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури у межах теми кваліфікаційної роботи детально висвітлив актуальність теми «Вплив запровадження навчально-методичного комплексу А. Богуш, Н. Гавриш «Запрошуємо до розмови» на подолання освітніх втрат щодо розповідання за сюжетною картиною в дітей старшого дошкільного віку». Розкрито сучасні підходи до розвитку розповідання за картиною дітей старшого дошкільного віку. Проаналізовано державний стандарт дошкільної освіти та програму розвитку «Українське дошкілля», виокремлено основні показники засвоєння навички розповідання за сюжетною картиною дітьми старшого дошкільного віку, серед яких: вміння складати розповіді різних видів: сюжетно-описові, сюжетні, творчі за картинами, із власного життя, за зразком або планом вихователя та інші. Описані особливості розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку, серед яких: висока мовленнєва активність, балакучість, здатність логічно та структуровано будувати описові й сюжетні розповіді на запропоновану дорослим темою, формулювати власні погляди та обґрунтовувати їх (за І. Паласевич). Висвітлені різні точки зору на визначення поняття «зв'язне мовлення», «дискурс», «текст», «монолог», «діалог» та інші. Особливу увагу приділено визначенню понять «розповідь» та «розповідь за картиною». Отже, «розповідь» – це самостійний виклад дошкільником певного змісту в будь-якій літературно-мовленнєвій формі. «Складання розповіді за картиною» є складним розумовим процесом, що включає в себе аналіз, синтез, порівняння та формування висновків.

Розкрито питання щодо особливостей освітніх втрат у дітей дошкільного віку. Визначено найпоширеніші причини появи освітніх втрат, зокрема наслідки воєнного стану (блекаути, відсутність укриттів ЗДО, часті повітряні тривоги, закриття садочків в прифронтових зонах, або де активно ведуться бойові дії, підвищення тривожності) тощо. Зазначено, що освітні втрати дітей молодшого, середнього та старшого дошкільного значно відрізняються, розкрито характерні освітні втрати щодо розповідання за сюжетною картиною в дітей 5-6 років.

Схарактеризовано особливості роботи з сюжетними картинами за навчально-методичним комплектом «Запрошуємо до розмови» А. Богуш та Н. Гавриш – як ефективним засобом подолання освітніх втрат у процесі розвитку вмінь розповідання за сюжетною картиною у дітей старшого дошкільного віку. Сюжетна картина визначається як зображення, на якому показано певну подію, її учасників та їхні взаємодії, об'єднані спільним змістом. Проаналізовано структуру НМК «Запрошуємо до розмови» А. Богуш, Н. Гавриш, здійснено порівняльний аналіз із книгою-«віммельбухом», окреслено спільні й відмінні риси обох засобів навчання. Розглянуто 5 способів презентації сюжетних картин дітям старшого дошкільного віку, запропонованих А. Богуш. Представлено інтерактивні методи та прийоми у роботі з сюжетною картиною: пошук об'єктів, опис деталей, обговорення емоцій, творчі, групові завдання. Доведено, що використання інтерактивних підходів підвищує ефективність навчання розповіді за картиною дітей старшого дошкільного віку, сприяє їхньому активному залученню до освітнього процесу, стимулює комунікативну активність та забезпечує інтеграцію мовленнєвих і когнітивних компонентів у гармонійному поєднанні.

Другий розділ присвячено експериментальному дослідженню використання сюжетних картин А. Богуш та Н. Гавриш у процесі подолання освітніх втрат щодо складання розповідей за сюжетною картиною старшими дошкільниками. Педагогічний експеримент проводився на базі комунального закладу «Заклад дошкільної освіти (ясла-садок) «Десняночка» села Сосонка

Стрижавської селищної ради Вінницької області. В ньому взяли участь 28 дітей старшого дошкільного віку експериментальної та контрольної груп, по 14 осіб у кожній. На початку експерименту визначено критеріальний апарат дослідження, а саме: змістовний, лексико-граматичний (мовленнєвий), емоційно-образний критерії з показниками.

За визначеними критеріями та показниками схарактеризовано три рівні сформованості навички розповідання за сюжетними картинами в дітей старшого дошкільного віку: високий, середній і низький. Діагностичний інструментарій створено на основі доробок А. Богуш і Н. Гавриш, які були адаптовані відповідно до цілей педагогічного експерименту. Було обрано такі методики: «Розповідь за сюжетною картиною»; «Розкажи за картиною»; «Що відчувають герої картини?». У результаті отриманих даних виявлено, що більшість дітей старшого дошкільного віку мають середній або низький рівень розповідання за сюжетною картиною: вони відчували труднощі у побудові логічно послідовного висловлювання, недостатньо вживали різноманітні частини мови, мали обмежений словниковий запас і не завжди могли передати емоційний стан персонажів.

У ході формувального етапу дослідження визначено педагогічні умови запровадження навчально-методичного комплексу «Запрошуємо до розмови» (А. Богуш, Н. Гавриш) на подолання освітніх втрат щодо розповідання за сюжетною картиною в дітей старшого дошкільного віку. Із їх реалізації розроблено та впроваджено методику подолання освітніх втрат щодо розповідання за сюжетною картиною в дітей старшого дошкільного віку на основі запровадження навчально-методичного комплексу «Запрошуємо до розмови» (А. Богуш, Н. Гавриш).

Реалізація зазначеної методики базувалася на п'ятиетапній структурі організації занять (вступний, аналітичний, основний, мовленнєво-творчий і заключний етапи) та передбачала використання інтерактивних прийомів і методів роботи: спостереження за картиною, постановку запитань, створення ігрових ситуацій, моделювання діалогів і складання власних оповідань.

Застосування запропонованої методики з реалізації педагогічних умов забезпечило активізацію мовленнєвої діяльності дітей, сприяло розвитку уяви, фантазії, логічного мислення, емоційності та зв'язності мовлення, що підтвердило її ефективність у формуванні навички складання розповідей старшими дошкільниками.

Порівняльний аналіз сформованості навички розповідання за сюжетною картиною в дітей 5-6-річного віку експериментальної та контрольної груп засвідчив позитивну динаміку в розвитку вмінь складати розповіді дітьми експериментальної групи після впровадження запропонованої методики, а саме: значно зросла кількість дітей із високим рівнем сформованості навички розповідання за сюжетними картинками, підвищився рівень послідовності висловлювання, творчості та емоційної виразності.

Отже, результати контрольного етапу дослідження підтвердили ефективність визначених нами педагогічних умов та розробленої методики роботи з їх реалізації. Поставлені завдання дослідження розв'язано, мету – досягнуто, гіпотезу підтверджено.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аніщук А. М. Мовлення як засіб самовираження старшого дошкільника: навч.-метод. посіб. для вихователів, практ. психологів, батьків та студентів дошк. від-нь пед. вишів. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2013. 113 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти. Авторська група : Байєр О. М., Безсонова О.К., Брежнєва О.Г., Гавриш Н.В., Загородня Л. П., Косенчук О. Г., Корнєєва О.Л., Лисенко Г. М., Левінець Н. В., Машовець М.А., Мордоус І.О., Нерянова С. І., Піроженко Т. О., Половіна О. А., Рейпольська О.Д., Шевчук А. С. Під науковим керівництвом доктора психологічних наук, професора, член-кореспондента НАПН України Піроженко Т. О. 2021. Режим доступу: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
3. Баранова В. В. Розвиток зв'язного мовлення старших дошкільників засобами образотворчої діяльності: дис. канд. пед. наук : 13.00.08 / наук. кер. А. М. Богуш; ДЗ «Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського». Одеса, 2014. 277 с.
4. Білан О. І. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / за заг. ред. О. В. Низковської. 256 с.
5. Білан О. І. Розповідь як засіб розвитку монологічного мовлення дітей дошкільного віку // *The 8th International scientific and practical conference "Modern scientific research: achievements, innovations and development prospects"* (January 23-25, 2022). Berlin: MDPC Publishing, 2022. С. 346-350.
6. Бичко Г., Терещенко В. Навчальні втрати: сутність, причини, наслідки та шляхи подолання. Український центр оцінювання якості освіти. 2023. 30 с. Режим доступу: https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2023/04/Learning-losses_Ukraine.pdf

7. Богуш А. М. Методика навчання дітей української мови в дошкільних навчальних закладах: підручник. 2-ге вид., допов. і перероб. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2008. 440 с.
8. Богуш А. М. Компетентнісний підхід до мовленнєвого розвитку дошкільників. *Педагогічна і психологічна науки в Україні*. Т. 2: Дидактика, методика, інформаційні технології. Київ: Педагогічна думка, 2007. С. 155-170.
9. Богуш А. М. Витоки розвитку образного мовлення дітей старшого дошкільного віку в дослідженнях учених. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. 2015. № 4. С. 24-28. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdup_2015_4_7
10. Богуш А. М. Технологія розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. Одеса: ПНПУ ім. К. Д. Ушинського, 2015. № 4. С. 48-53.
11. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Дошкільна лінгводидактика: теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах / за ред. А. М. Богуш. 2-ге вид., допов. Київ: Слово, 2011. 704 с.
12. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Дошкільна лінгводидактика: теорія і методика навчання дітей рідної мови / за ред. А. М. Богуш. Київ: Вища школа, 2007. 542 с.: іл.
13. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Дошкільна лінгводидактика: теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах: підручник. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2015. 704 с.
14. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Запрошуємо до розмови. Розповідання за сюжетними картинами: навч.-методичний комплект для дітей старшого дошкільного віку: метод. посіб. та 16 картин. 2-ге вид. Київ: Генеза, 2014. 48 с.
15. Богуш А. М., Гавриш, Н. В. Запрошуємо до розмови. Сюжетні картини для розвитку мовлення дітей дошкільного віку. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2016. 32 с.

16. Богуш А. М., Маліновська Н. В. Методика розвитку мовлення та навчання рідної мови дітей раннього і дошкільного віку. Підручник для учнів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2021. 336 с.
17. Богуш А.М., Гавриш Н.В. Вчимося розповідати. Складання розповідей за серіями сюжетних картин на основі літературних творів: навч.-метод. посіб. Київ: МЦФЕР-Україна, 2013. 32 с.
18. Богуш А. М. Дошкільна лінгводидактика. Хрестоматія: навч. посіб. для студентів вищих пед. навч. закладів. Частина І-ІІ. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2005. 720 с.
19. Бондаренко А. О. Особливості навчання дітей дошкільного віку розповіді за серією сюжетних картинок. *Педагогіка здоров'я*: зб. наук. праць ІХ Всеукр. наук.-практ. конф. (Чернігів, 27-28 вересня 2019 р.). Чернігів, 2019. 392 с.
20. Вавіна Л. С. Розвиток мовленнєвої компетентності дошкільників з порушеннями зору: навчально-методичний посібник. К.: Інститут спеціальної педагогіки, 2015. 127 с.
21. Валеса І. А. Проблеми розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку. *Педагогічні науки*. Вісник Житомирського державного університету. Вип. 44. 2009. 168 с.
22. Варяниця Л. О. Шляхи подолання освітніх втрат у закладах дошкільної освіти. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 64, т. 2. С. 148-153. Режим доступу: https://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/10576/64-2_2023%20%281%29-%d0%bf%d1%80%d0%b2%d0%bb%d0%b5%d0%bd%d0%b8%d0%b9%20%d0%b2%d0%b0%d1%80%d1%8f%d0%bd%d0%b8%d1%86%d0%b0.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
23. Вашуленко О. В. Формування у молодших школярів умінь створювати власні висловлювання на уроках літературного читання: метод. рек. [Електронний ресурс]. Київ: Педагогічна думка, 2020. 71 с. Режим доступу: <https://pedagogicalthought.gov.ua/>.

24. Внаслідок війни зростає відсоток дітей, які не охоплені дошкільною освітою: результати дослідження [Електронний ресурс]. Державна служба якості освіти. 13 липня 2023. Режим доступу: <https://sqe.gov.ua/monitoring-zdo-2023/>
25. Гавриш Н. В. Навчання розповіді за картиною. *Дошкільне виховання*. 2003. № 1. С. 7-8.
26. Гавриш Н. В. Розвиток зв'язного мовлення дошкільнят: навч.-метод. посібник. Київ: Шкільний світ, 2006. 120 с.
27. Гавриш Н. В. Теорія і методика розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку. Київ: Літера ЛТД, 2011. 384 с.
28. Гавриш Н. В. Розвиток мовлення та навчання дошкільнят рідної мови: мета і завдання. Київ: Профосвіта. 2003.
29. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 375 с.
30. Гончаренко А. Яким бути мовленнєвому заняттю? *Дошкільне виховання*. 2006. № 9. С. 19-20.
31. Даниляк С. Особливості розвитку зв'язного мовлення старших дошкільників. *Научные исследования: парадигма инновационного развития*: зб. тез наук. праць V Міжнар. наук. конф. (Прага, Чехія, 28 груд. 2020 р.) / ГО «Міжнародний науковий центр розвитку науки і технологій». Прага, 2020. С. 41-44. Режим доступу: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/1612272069450.pdf#page=42> .
32. Деснова І. Розвиток діалогічного мовлення дітей раннього віку за допомогою віммельбухів. *Передумова особистісного зростання дитини: актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти*: зб. матеріалів VI Міжнародної наук.-практ. Інтернет-конф. (Вінниця, 6-7 липня 2022 р.) / за ред. Н. О. Пахальчук, О. П. Демченко. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2022. Вип. 11. С. 416-418.

33. Дошкільна лінгводидактика. Хрестоматія: навч. посіб. для студентів вищих пед. навч. закладів / упоряд. А. М. Богуш. Частини I-II. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2005. 720 с.
34. Закон України «Про дошкільну освіту» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20#Text> .
35. Закон України «Про освіту» (2017 р.) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> .
36. Закон України «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах освіти» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0520-15#Text> .
37. Калмикова Л. О. Психологія формування мовленнєвої діяльності у дітей дошкільного віку: монографія. Київ: Фенікс, 2008. 497 с.
38. Коваленко О. Л. Формування зв'язного мовлення у дітей старшого дошкільного віку засобами наочності. Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка. Вип. 2 (21). 2018. С. 112-116.
39. Колеснік К., Комарівська Н., Карук І., Пахальчук Н. Розвиток зв'язного мовлення старших дошкільників засобами театралізації. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2022. № 2 (17). С. 104-115.
40. Колишкін О.В. Корекційна освіта. Вступ до спеціальності: навчальний посібник. Суми: Університетська книга, 2013. 392 с.
41. Костенко В. А. Складання розповіді за сюжетною картиною як ефективний засіб розвитку зв'язного мовлення у роботі з дітьми старшого дошкільного віку із ЗНМ III рівня. *Актуальні питання корекційної та інклюзивної освіти: зб. наук. пр.* / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; [редкол.: Ю. Д. Бойчук (голов. ред.), Т. Ю. Маркіна, Л. Є. Перетяга]. Харків: ХНПУ, 2020. С. 175-180.
42. Крутій К. Л. Використання мультфільмів як засобу розвитку зв'язного мовлення дошкільників. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2013. № 10. С. 55-65.

43. Курчатова А. В., Яворська А. Місце і значення сюжетної картини в розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. 2017. № 2. С. 285-289.
44. Літвінова Г. В., Чекан О. І. Проблема розвитку зв'язного мовлення старших дошкільників в лінгвістичній літературі. 2020.
45. Логвиненко О. Ю. Складання розповіді дітьми із ЗНМ III рівня. *Система освіти і виховання дітей з особливими освітніми потребами: досвід минулого – погляд у майбутнє* : до 85-річчя акад. В. І. Бондаря [Електронне видання] : зб. наук. пр. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; [редкол.: Ю. Д. Бойчук (голов. ред.) та ін.]. Харків, 2023. С. 204-206.
46. Лукянчук О. Методичний супровід навчання дітей старшого дошкільного віку складанню описових розповідей. Житомирський державний університет імені І. Франка. 2022. 154 с.
47. Луцан Н. І. Теорія і практика розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку в мовленнєво-ігровій діяльності: дис. д-ра пед. наук : 13.00.02 Одеса, 2006.
48. Макаренко С. І. Подолання освітніх втрат у дітей дошкільного віку в період воєнного стану. *Актуальні проблеми науки та освіти*: Збірник матеріалів XXVII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. М.В. Трофименка. Київ: МДУ, 2025. С. 236-240
49. Марченко І. С. Спеціальна методика розвитку мовлення (логопедична робота з корекції порушень мовлення у дошкільників): навч. посіб. для студентів вищих пед. навч. закладів / спец. «Корекційна освіта (логопедія)»; 3-тє вид., перероб. і доп. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2017. 312 с.
50. Михайлова Л. І. Змістовий аспект розвитку розмовного мовлення дітей дошкільного віку. *Наука і освіта*: наук.-практ. журнал Південного наукового центру АПН України. 2009. № 3. С. 110-113.

51. Назаренко Ю. Освітні втрати: підходи до вимірювання та компенсації [Електронний ресурс]. 2022. Режим доступу: https://cedos.org.ua/wp-content/uploads/zapyska_osvitni-vtraty.pdf .
52. Основні освітні статистичні дані (2024/25 навчальний рік) [Електронний ресурс] / за матеріалами Інституту освітньої аналітики. Дата публікації: 25.10.2024. Режим доступу: <https://osvita.ua/news/data/93396/> .
53. Паласевич І. Розвиток зв'язного мовлення старших дошкільників засобом сюжетних картин. *Молодь і ринок*. 2019. № 3 (170). С. 60-65.
54. Петрук А. Активізація розумової та мовленнєвої діяльності у процесі розглядання картин у дітей середнього дошкільного віку. *Організація освітнього простору у закладі дошкільної освіти і школі: проблеми і перспективи*: зб. наук. праць: у 2-х ч. / за заг. ред. О. О. Максимової, М. А. Федорової. Житомир: ФОП Левковець, 2020. Ч. 2. 239 с.
55. Піроженко Т. О. Мовленнєвий розвиток дітей дошкільного віку: сучасний стан і перспективи. *Дошкільне виховання*. 2019. № 1. С. 2-6.
56. Пометун О. І., Піроженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. Київ: Видавництво А.С.К., 2007. 142 с.
57. Савчин О. Психологічні та педагогічні особливості формування умінь у дітей старшого дошкільного віку продукувати розповіді різного типу. *«Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*. Психологія. 2016. № 38. С. 116-125.
58. Сисоєва С., Рейпольська О. Освітні втрати в дошкільній освіті як передумова подальших освітніх втрат. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2023. Т. 5, № 2. С. 1-5. Режим доступу: <https://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/view/391/455> .
59. Таран О. В., Санковська І. М. Методичні рекомендації та практичні поради під час роботи над темою «Вімельбух. Розглядаємо вімельбух». *Організація освітньої діяльності в закладах освіти Києва в умовах воєнного стану*: навч.-

метод. посіб. / упоряд. О. Фіданян, М. Войцехівський, О. Дідур. Київ: Столич. ун-т ім. Б. Грінченка, 2024. С. 182-187.

60. Тушинська О. О. Методика навчання дітей старшого дошкільного віку розповіді за серією сюжетних картин. *Наукова думка сучасності і майбутнього* (25-31 січня 2022). 2022. С. 15-18.

61. Федорова М. А. Навчання дітей дошкільного віку складанню сюжетної розповіді. *Modern science: innovations and prospects. Proceedings of the 8th International scientific and practical conference*. – Stockholm: SSPG Publish, 2022. Рр. 274-280. Режим доступу: <https://sci-conf.com.ua/viii-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-modern-science-innovations-and-prospects1-3-maya-2022-goda-stokholm-shvetsiya-arhiv/> .

62. Хомініч О. Г. Ігрові форми навчання дітей старшого дошкільного віку із ЗПР навичок монологічного мовлення. Використання ресурсів позашкільної освіти у процесі соціалізації дітей з особливими освітніми потребами : зб. наук. пр. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; [за заг. ред. Ю. Д. Бойчука]. Харків, 2021. С. 176-180.

63. Kurinna A. To the problem of rhetorical practices of the future educator of preschool education institution. *Innovative projects and paradigms of international education. A collection of theses: materials of I International multidisciplinary scientific and practical Internet conference «Innovative projects and paradigms of international education»* Tbilisi, Kyiv: Georgian Aviation University. 2023. Pp. 83-87.

64. Rossbach H.G., Blossfeld H.P. New challenges for pre-school day-care institutions: Professionalization of personnel in early childhood education. *Zeitschrifte fur Familienforschung-journal of Family researc.* 2012. Part 2. Pp. 199-224.

ДОДАТКИ

Додаток А

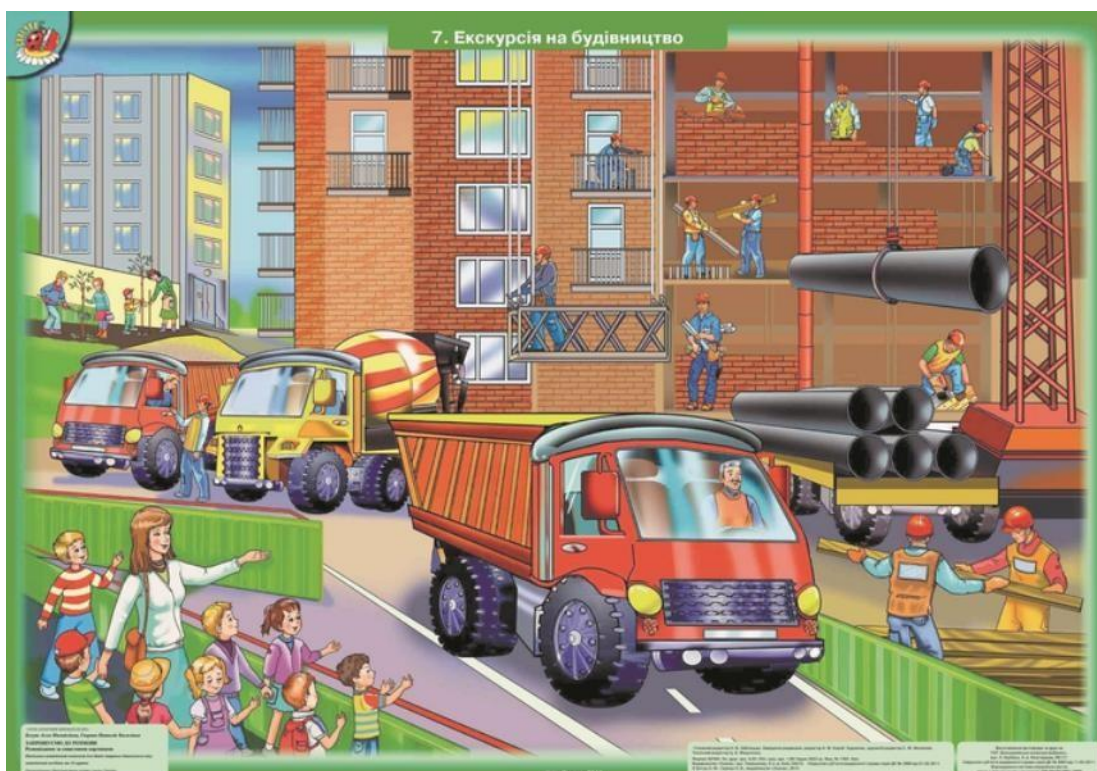
Дидактичний матеріал до діагностичних методик

(з НМК «Запрошуємо до розмови»)

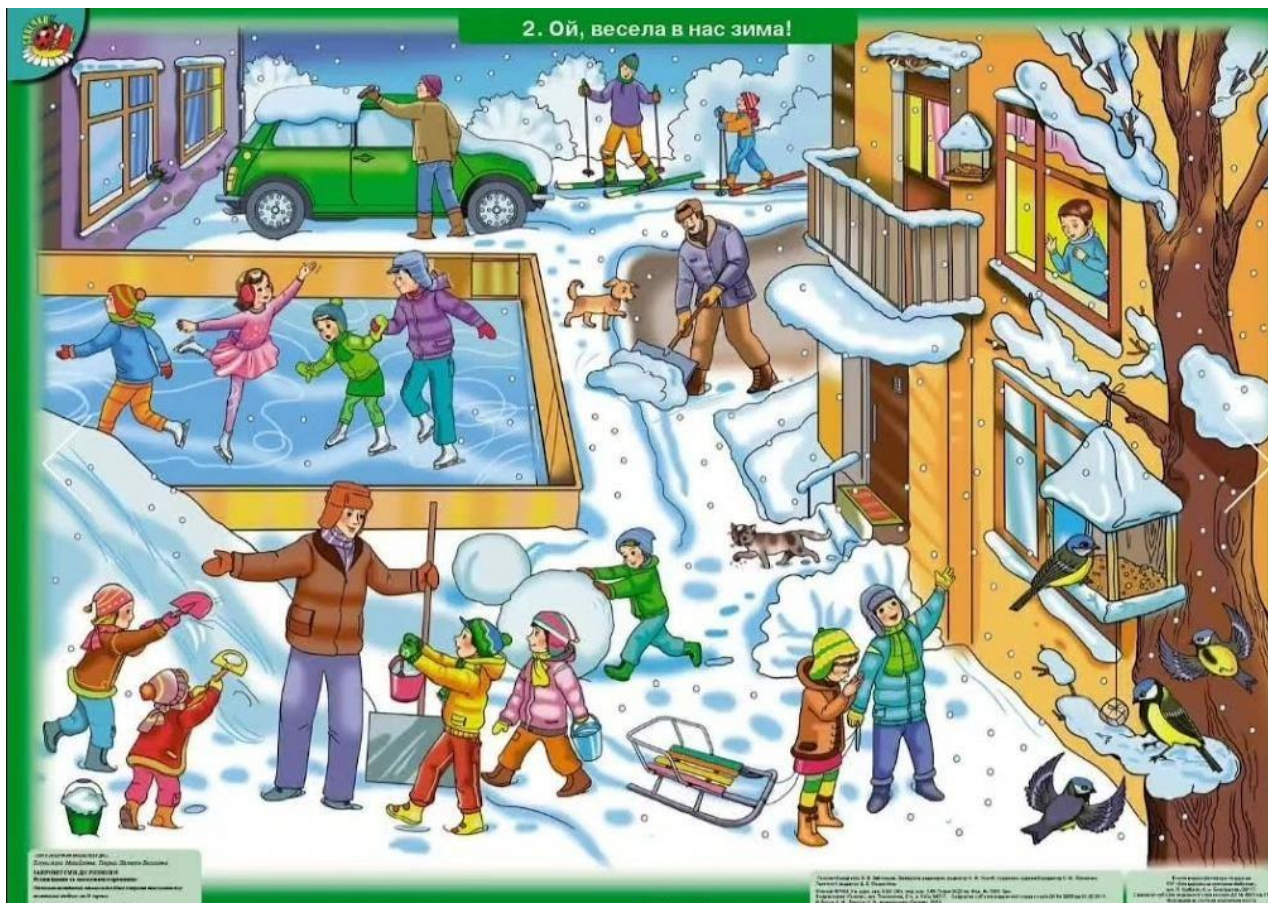
Сюжетна картина №9 «Зростаємо помічниками»

Сюжетна картина №7 «Екскурсія на будівництво»

Сюжетна картина №2 «Ой, весела в нас зима!»

**Бланк фіксації результатів діагностики стану сформованості навички
складання розповідей за сюжетними картинами у дітей старшого
дошкільного віку**

Прізвище, ім'я дитини: _____

Вік _____

Дата проведення: _____

Група: _____

Критерій 1. Змістовний

Методика 1: «Розповідь за сюжетною картиною»

Мета: оцінити логічну послідовність викладу змісту подій у розповіді дитини.

Дидактичний матеріал: сюжетна картина №9 «Зростаємо помічниками»
(НМК «Запрошуємо до розмови»).

Показник	Характеристика виконання	Бал (0-3)	Коментар педагога
Логічна послідовність подій у розповіді (початок – розвиток – завершення)			
Підсумковий бал за змістовний критерій		_____ / 3	

Критерій 2. Лексико-граматичний

Методика 2: «Розкажи за картиною»

Мета: дослідити граматичну та лексичну насиченість мовлення дитини при описі сюжетної картинки.

Дидактичний матеріал: сюжетна картина №7 «Екскурсія на будівництво»
(НМК «Запрошуємо до розмови»).

№	Показник	Виявлено (так/ні) / кількість	Бал
1.	Вживання іменників		
2.	Вживання дієслів		
3.	Вживання прикметників		
4.	Вживання прислівників		
5.	Побудова простих речень (1-2 / більше)		
6.	Побудова складних речень		

7.	Використання зв'язних слів (і, але, тому)		
	Підсумковий бал за критерій:		<u> </u> / 7

Критерій 3. Емоційно-образний

Методика 3: «Що відчувають герої картини?»

Мета: оцінювання рівня сформованості емоційного забарвлення мовлення дитини під час розповіді за сюжетною картиною, зокрема вміння відображати емоційний настрій ситуації; інтонаційно передавати емоційний стан персонажів.

Дидактичний матеріал: сюжетна картина «Ой, весела в нас зима».

№	Показник	Характеристика виконання	Бал (0-2)	Коментар педагога
1.	Передає зміну інтонації відповідно до подій			
2.	Називає емоційні стани персонажів, супроводжує мімікою, жестами			
	Підсумковий бал за критерій:		<u> </u> / 2	

Загальний результат сформованості навички розповідання:

Критерій	Максимум балів	Отримано	Рівень
Змістовний	3		
Граматичний	7		
Емоційний	2		
Усього	12	<u> </u> / 12	› високий (10-12) › середній (6-9) › низький (0-5) <i>(Підкреслити)</i>

Підсумковий висновок педагога:

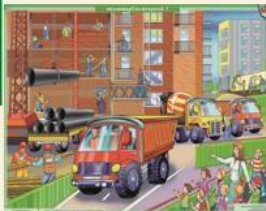
Сторінки електронного посібника «Практичний poradник для педагогів ЗДО щодо використання НМК А. Богуш, Н. Гавриш «Запрошуємо до розмови» як інструменту розвитку навички розповідання за сюжетною картиною у дітей старшого дошкільного віку»

РОМАНЕНКО Т.Ф. ПРАКТИЧНИЙ ПОРАДНИК ДЛЯ ПЕДАГОГІВ ЗДО ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ НМК А. БОГУШ, Н. ГАВРИШ «ЗАПРОШУЄМО ДО РОЗМОВИ» ЯК ІНСТРУМЕНТУ РОЗВИТКУ НАВИЧКИ РОЗПОВІДАННЯ ЗА СЮЖЕТНОЮ КАРТИНОЮ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ 	ЗМІСТ Про НМК 3 Основні завдання НМК..... 4 Цікаві способи подання сюжетних картин 5 Декілька порад як подолати освітні втрати щодо розповідання за картиною 6 Інтерактивні методи та прийоми із сюжетними картинами 8 Швидка допомога педагогам 9 Список використаних джерел 10
--	--

ПРО НМК

ЦЕЙ НМК СКЛАДАЄТЬСЯ З МЕТОДИЧНИХ РЕКОМЕНДАЦІЙ ТА 16 СЮЖЕТНИХ КАРТИН ДЛЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ. ЗАЗНАЧИМО, ЩО ТЕМИ КАРТИН БЛИЗЬКІ ДО ЖИТТЕВОГО ДОСВІДУ ДІТЕЙ ДАНОГО ВІКУ, НАПРИКЛАД: «ОЙ, ВЕСЕЛА В НАС ЗИМА!»; «ВІТАЄМО ВЕСНУ!»; «ВЛІТКУ БІЛЯ РІЧКИ»; «НА ЕКСКУРСІЇ В ОСІННЬОМУ ПАРКУ» – АБО «У МАГАЗИНІ ІГРАШОК»; «ПОДАРУНОК НА ДЕНЬ НАРОДЖЕННЯ»; «ПРИЄМНИЙ ВЕЧІР»; «ЕКСКУРСІЯ НА БУДІВНИЦТВО»; «ГРАЄМО РАЗОМ І ПОРЯД»; «ЗРОСТАЄМО ПОМІЧНИКАМИ»; «ЗБИРАЄМОСЯ НА СВЯТО»; «ЗУСТРІЧ У ЦУКЕРНІ»; «СВІЖИЙ ХЛІБ»; «НА ПРИЙОМ ДО ЛІКАРЯ»; «У ПЕРШОМУ КЛАСІ»; «НА СІЛЬСЬКОМУ ПОДВІР'І»; «НА ЗАВОДІ» ТОЩО.

МЕТА НМК - СПРИЯТИ ФОРМУВАННЮ ЗВ'ЯЗНОГО, ВИРАЗНОГО Й ЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ, В ТОМУ ЧИСЛІ НАВЧИТИ СКЛАДАТИ РОЗПОВІДІ ЗА СЮЖЕТНИМИ КАРТИНАМИ, У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ, РОЗВИВАТИ МОВЛЕННЕВЕ МИСЛЕННЯ, УМІННЯ СПІЛКУВАТИСЯ, А ТАКОЖ ГОТУВАТИ ДІТЕЙ ДО НАВЧАННЯ У ШКОЛІ.

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ НМК:

1. РОЗВИТОК ДІАЛОГІЧНОГО ТА МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ:
 - ВЧИТИ ДІТЕЙ ПІДТРИМУВАТИ БЕСІДУ, СТАВИТИ Й ВІДПОВІДАТИ НА ЗАПИТАННЯ;
 - ФОРМУВАТИ НАВИЧКИ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ – ОПИС, РОЗПОВІДЬ, ПОЯСНЕННЯ.
2. ЗБАГАЧЕННЯ СЛОВНИКОВОГО ЗАПАСУ:
 - ОЗНАЙОМЛЕННЯ З НОВИМИ СЛОВАМИ ЧЕРЕЗ ТЕМИ, ІГРИ, ВПРАВИ;
 - РОЗШИРЕННЯ АКТИВНОГО Й ПАСИВНОГО СЛОВНИКА.
3. ФОРМУВАННЯ ГРАМАТИЧНО ПРАВИЛЬНОГО МОВЛЕННЯ:
 - ЗАКРІПЛЕННЯ ГРАМАТИЧНИХ СТРУКТУР (ВІДМІНЮВАННЯ, УЗГОДЖЕННЯ, ПОБУДОВА РЕЧЕНЬ).
4. ФОНЕТИКО-ФОНЕМАТИЧНИЙ РОЗВИТОК:
 - УДОСКОНАЛЕННЯ ЗВУКОВИМОВИ;
 - РОЗВИТОК СЛУХОВОГО СПРИЙМАННЯ ТА ЗВУКОВОГО АНАЛІЗУ.
5. РОЗВИТОК ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ ТА УЯВИ:
 - ЧЕРЕЗ МОВЛЕННЕВІ ІГРИ, ВПРАВИ НА СКЛАДАННЯ РОЗПОВІДЕЙ, АНАЛІЗ СИТУАЦІЙ.
6. ВИХОВАННЯ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ:
 - ФОРМУВАННЯ ВВІЧЛИВОСТІ, ВМІННЯ СЛУХАТИ Й НЕ ПЕРЕБИВАТИ СПІВРОЗМОВНИКА.
7. ПОДОЛАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ ЩОДО НАВИЧКИ СКЛАДАННЯ РОЗПОВІДЕЙ НА ОСНОВІ СЮЖЕТНИХ КАРТИН.

ЦІКАВІ СПОСОБИ ПОДАННЯ СЮЖЕТНИХ КАРТИН

- 1) У ФОРМІ ПАЗЛІВ. ЯКІ ЗАХОВАНІ У НАВЧАЛЬНІЙ КІМНАТІ:
- 2) У ФОРМІ ЗАГАДКИ. ВІДГАДКА ЯКОЇ Є В НАЗВІ СЮЖЕТНОЇ КАРТИНИ. НАПРИКЛАД:
 - ХОЧ НЕ СОЛОДКИЙ. ТА ДУЖЕ СМАЧНИЙ. ХОЧ САМ МАЛЕНЬКИЙ. ПРОТЕ ДОРОГИЙ. СЯДЕМО ОБІДАТИ – ВІН НА СТОЛІ. ЛЮБЛЯТЬ ЙОГО І ДОРОСЛІ. Й МАЛІ. (ХЛІБ) ДО КАРТИНИ «СВІЖИЙ ХЛІБ»
 - ДЕ ВОНА ПРОХОДИТЬ – ТАМ ТРАВИЦЯ СХОДИТЬ. КВІТИ РОЗЦВІТАЮТЬ. СОЛОВ'І СПІВАЮТЬ. (ВЕСНА) ДО КАРТИНИ «ВІТАЄМО ВЕСНУ»
- 3) У ФОРМІ АНАГРАМИ:
 - «СКСІЯРУЕК АН ОУИНЦВВІТДБ» («ЕКСКУРСІЯ НА БУДІВНИЦТВО»).
 - «АІВТЕОМ НУСЕВ» («ВІТАЄМО ВЕСНУ»).
- 4) У ФОРМІ АУДИОЗАПІСУ. ЯКИЙ НАТЯКНЕ ДІТЯМ НА НАЗВУ АБО СЮЖЕТ КАРТИНИ. НАПРИКЛАД: ЗВУК БУДІВНИЦТВА. ПРИРОДИ. МАГАЗИНУ ТОЩО.
- 5) У ФОРМІ «ХМАРИ СЛІВ»

Трава
Озеро
Корови
Природа
Діти
Дерево
Квіти

ДЕКІЛЬКА ПОРАД ЯК ПОДОЛАТИ ОСВІТНІ ВТРАТИ ЩОДО РОЗПОВІДАННЯ ЗА КАРТИНОЮ

- 1) ПЕРЕД ПОЧАТКОМ РОБОТИ З НМК ОЗНАЙОМТЕСЬ ІЗ МЕТОДИЧНИМИ РЕКОМЕНДАЦІЯМИ ДО НИХ. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ, МІСТЯТЬ ОРІЄНТОВНІ ЗАПИТАННЯ, ВАРІАНТИ РОБОТИ, РІВНІ СКЛАДНОСТІ ТА ПРИКЛАДИ ПРАВИЛЬНОГО ФОРМУЛЮВАННЯ ДУМОК. ЦЕ ДОПОМОЖЕ ВИХОВАТЕЛЮ КРАЩЕ ЗРОЗУМІТИ МЕТОДИКУ ТА АДАПТУВАТИ ЗАВДАННЯ ДО ВІКУ Й РІВНЯ РОЗВИТКУ ДІТЕЙ.
- 2) ВИКОРИСТОВУЙТЕ ПРИНЦИП ПОСТУПОВОСТІ І ДОСТУПНОСТІ. ПОЧИНАЙТЕ З ПРОСТИХ СЮЖЕТІВ (2-3 ЕЛЕМЕНТИ ДІЇ) І ПОСТУПОВО ПЕРЕХОДЬТЕ ДО СКЛАДНІШИХ (4-5 КАДРІВ, НАЯВНІСТЬ ЕМОЦІЙНИХ І МОРАЛЬНИХ МОМЕНТІВ). ЦЕ ДОЗВОЛЯЄ ДІТЯМ ПОСТУПОВО РОЗВИВАТИ МОВЛЕННЯ, ЛОГІЧНЕ МИСЛЕННЯ ТА УМІННЯ ПОСЛІДОВНО ВИКЛАДАТИ ДУМКИ.
- 3) ЗАОХОЧУЙТЕ ДІТЕЙ ДО СПОСТЕРЕЖЕННЯ Й АНАЛІЗУ. ПЕРЕД ПОЧАТКОМ РОЗПОВІДІ ПОСТАВТЕ ЗАПИТАННЯ ТИПУ: «ЩО ВІДБУВАЄТЬСЯ НА ЦІЙ КАРТИНЦІ?», «ХТО ЦЕ?», «ЯКІ ВОНИ МАЮТЬ ЕМОЦІЇ?», «ЩО СТАЛОСЯ ДО ЦЬОГО?» ЦЕ ФОРМУЄ ВМІННЯ АНАЛІЗУВАТИ КАРТИНУ, ВСТАНОВЛЮВАТИ ПРИЧИННО-НАСЛІДКОВІ ЗВ'ЯЗКИ ТА ГОТУВАТИ ґРУНТ ДЛЯ ВЛАСНОГО ВИСЛОВЛЮВАННЯ.
- 4) ЗАЛУЧАЙТЕ ДІТЕЙ ДО КОЛЕКТИВНОГО ОБГОВОРЕННЯ СЮЖЕТУ РОЗПОВІДІ: НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ КОРИСНО ПРОВОДИТИ СПІЛЬНЕ МОДЕЛЮВАННЯ РОЗПОВІДІ: ВИХОВАТЕЛЬ ЗАДАЄ ЗАПИТАННЯ, А ДІТИ ВІДПОВІДАЮТЬ, СТАВЛЯТЬ ПИТАННЯ ОДНЕ ОДНОМУ. ТАКИЙ ФОРМАТ СТВОРЮЄ БЕЗПЕЧНЕ МОВЛЕННЕВЕ СЕРЕДОВИЩЕ, ДЕ ДИТИНА ВЧИТЬСЯ, СЛУХАЮЧИ ІНШИХ.
- 5) СТВОРІЙТЕ «МОВЛЕННЕВІ СИТУАЦІЇ» ВИКОРИСТОВУЙТЕ СЮЖЕТНІ КАРТИНКИ ЯК ПРИВІД ДЛЯ ІГРОВОГО ДІАЛОГУ. НАПРИКЛАД, «УЯВИ, ЩО ТИ – ЦЕЙ ХЛОПЧИК. РОЗКАЖИ, ЩО ТИ ЗРОБИВ ІЩО ВІДЧУВАЄШ». ЦЕ СПРИЯЄ РОЗВИТКУ УЯВИ, ЕМПАТІЇ ТА ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ.

6) ФОРМУЙТЕ ЛЕКСИЧНИЙ ЗАПАС ЗА ТЕМОЮ

ПЕРЕД РОЗПОВІДДЮ ПРОВЕДІТЬ КОРОТКЕ ЗНАЙОМСТВО З НОВИМИ СЛОВАМИ, ПОВ'ЯЗАНИМИ З ТЕМОЮ ЗОБРАЖЕННЯ. НАПРИКЛАД, ПРИ РОБОТІ З СЮЖЕТОМ ПРО ОСІНЬ – УТОЧНИТИ ПОНЯТТЯ: «ЛИСТОПАД», «ЖОВКНЕ», «ДОЩИТЬ», «КАЛЮЖА» ТОЩО. ЦЕ ЗБАГАЧУЄ МОВЛЕННЯ ДИТИНИ І ПІДВИЩУЄ ВПЕВНЕНІСТЬ У ВИСЛОВЛЮВАННЯХ.

7) ЗАОХОЧУЙТЕ ІНДИВІДУАЛЬНІ РОЗПОВІДІ

ПІСЛЯ ГРУПОВОГО АНАЛІЗУ ДАЙТЕ КОЖНІЙ ДИТИНІ МОЖЛИВІСТЬ САМОСТІЙНО ПЕРЕКАЗАТИ СЮЖЕТ. НЕ ВИПРАВЛЯЙТЕ ОДРАЗУ ПОМИЛКИ – СПОЧАТКУ ДОЗВОЛЬТЕ ДИТИНІ ВИСЛОВИТИСЯ ДО КІНЦЯ. НАДАЛІ МОЖНА ДОПОМАГАТИ В УТОЧНЕННІ, ДОБОРІ СЛІВ, ПЕРЕФРАЗУВАННІ.

8) ВИКОРИСТОВУЙТЕ ПРИЙОМ «ПЕРЕПЛУТАНИХ КАДРІВ»

ЗМІНІТЬ ПОРЯДОК КАРТИНОК І ПОПРОСИТЬ ДІТЕЙ РОЗТАШУВАТИ ЇХ ПРАВИЛЬНО. ЦЕ ТРЕНУЄ ЛОГІКУ, УВАГУ, ПАМ'ЯТЬ І ДОПОМАГАЄ КРАЩЕ РОЗУМІТИ ПОСЛІДОВНІСТЬ ПОДІЙ У РОЗПОВІДІ.

9) СТВОРЮЙТЕ АЛЬТЕРНАТИВНІ ЗАКІНЧЕННЯ

ЗАПРОПОНУЙТЕ ДІТЯМ ВИГАДАТИ ІНШЕ ЗАВЕРШЕННЯ ІСТОРІЇ: «А ЩО БУЛО Б, ЯКБИ...?» ЦЕ СТИМУЛЮЄ ТВОРЧЕ МИСЛЕННЯ, ГНУЧІСТЬ МОВЛЕННЯ І ДАЄ МОЖЛИВІСТЬ ДІТЯМ ВІДЧУТИ СЕБЕ СПІВАВТОРАМИ СЮЖЕТУ.

10) ВПРОВАДЖУЙТЕ ІНТЕГРАЦІЮ З ІНШИМИ ВИДАМИ ДІЯЛЬНОСТІ

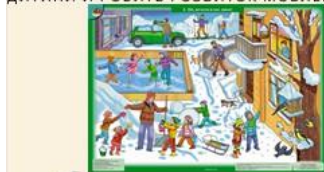
ПІСЛЯ РОЗПОВІДІ ЗА КАРТИНКОЮ ЗАПРОПОНУЙТЕ ПОВ'ЯЗАНЕ ЗАВДАННЯ: НАМАЛЮВАТИ ПРОДОВЖЕННЯ СЮЖЕТУ, ВИЛІПИТИ ГОЛОВНОГО ГЕРОЯ, СТВОРИТИ КОЛЕКТИВНУ АПЛІКАЦІЮ. ЦЕ ПІДСИЛЮЄ ЕМОЦІЙНЕ СПРИЙНЯТТЯ ТА ЗАКРІПЛЮЄ МОВЛЕННІВІ НАВИЧКИ ЧЕРЕЗ ІНШІ ВИДИ АКТИВНОСТІ.

11) ФІКСУЙТЕ РЕЗУЛЬТАТИ І ДИНАМІКУ РОЗВИТКУ

ЗАВЕДІТЬ МОВЛЕННІВІ КАРТКИ-СПОСТЕРЕЖЕННЯ АБО ЩОДЕННИК РОЗВИТКУ: ЩО ВДАЛОСЯ, НАД ЧИМ ПРАЦЮВАТИ ДАЛІ (СЛОВНИКОВИЙ ЗАПАС, ЗВ'ЯЗНІСТЬ, ЛОГІКА ВИКЛАДУ). ЦЕ ДОПОМОЖЕ ВІДСТЕЖУВАТИ ПРОГРЕС КОЖНОЇ ДИТИНИ І ІНДИВІДУАЛІЗУВАТИ ПІДХІД.

12) ЗАЛУЧАЙТЕ БАТЬКІВ ДО МОВЛЕННЕВОГО РОЗВИТКУ

ПОРАДЬТЕ БАТЬКАМ ВДОМА ПРОГЛЯДАТИ РАЗОМ ІЗ ДИТИНОЮ СЮЖЕТНІ КАРТИНКИ, СТАВИТИ НАВІДНІ ЗАПИТАННЯ, ЧИТАТИ ІСТОРІЇ, ПОВ'ЯЗАНІ З ТЕМОЮ. ЦЕ РОЗШИРЮЄ МОВЛЕННЕВЕ СЕРЕДОВИЩЕ ДИТИНИ І РОБИТЬ РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ СИСТЕМНИМ.

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ ТА ПРИЙОМИ ІЗ СЮЖЕТНИМИ КАРТИНАМИ:

- ПОШУК ОБ'ЄКТІВ (ЗНАЙТИ ПЕВНІ ОБ'ЄКТИ АБО ПЕРСОНАЖІВ НА КАРТИНІ, НАПРИКЛАД: «ЗНАЙДІТЬ УСІХ ТВАРИН», «ЗНАЙДІТЬ УСІ ПРЕДМЕТИ, ЩО ПОВ'ЯЗАНІ З ВОДОЮ» АБО «ПОКАЖІТЬ МЕНІ ВСІ ЧЕРВОНІ ПРЕДМЕТИ», «ХТО ПЕРШИМ ЗНАЙДЕ ВСІ ПРЕДМЕТИ, ЩО ПОЧИНАЮТЬСЯ ЗІ ЗВУКА С?»);
- ОПИС ДЕТАЛЕЙ (ОПИСАТИ ТЕ, ЩО ДІТИ БАЧАТЬ, ВИКОРИСТОВУЮЧИ ЯКОМОГА БІЛЬШЕ ДЕТАЛЕЙ. ЦЕ ДОПОМОЖЕ РОЗВИНУТИ ЇХНЬОЇ СПОСТЕРЕЖЛИВОСТІ ТА СЛОВНИКОВОГО ЗАПАСУ);
- ОБГОВОРЕННЯ ЕМОЦІЙ (ПОГОВОРИТЬ З ДІТЬМИ ПРО ЕМОЦІЇ ПЕРСОНАЖІВ НА КАРТИНІ. ЗАПИТАЙТЕ: «ЯК, НА ВАШУ ДУМКУ, ПОЧУВАЄТЬСЯ ЦЕЙ ПЕРСОНАЖ?» АБО «ЩО, НА ВАШУ ДУМКУ, ВІН ДУМАЄ?»);
- ГРУПОВІ ЗАВДАННЯ (ПОЄДНАЙТЕ ДІТЕЙ У ГРУПИ І ДАЙТЕ КОЖНІЙ ГРУПІ ЗАВДАННЯ ЗНАЙТИ ПЕВНІ ОБ'ЄКТИ АБО ПЕРСОНАЖІВ НА КАРТИНІ. ЦЕ ДОПОМОЖЕ РОЗВИНУТИ КОМАНДНІ НАВИЧКИ ТА ВЗАЄМОДІЮ).

Швидка допомога педагогам

Покликання на платформи та сайти для розробки цікавих інтерактивних занять із сюжетними картинками:

Платформа для створення
«Хмари слів»

Платформа для
створення анаграм

Платформа для
створення пазлів

Сайт для створення
інтерактивних ігор

Бажаю успіхів!

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богуш А. М. Методика розвитку мовлення і навчання дітей української мови в дошкільних навчальних закладах : підручник / А. М. Богуш. — 3-є вид., випр. і доп. — Київ : Видавничий Дім «Слово», 2018. — 440 с.
2. Гавриш Н. В. Розвиток зв'язного мовлення в дошкільному віці : навч.-метод. посіб. для вихователів ДНЗ / Н. В. Гавриш. — Луганськ : Альма-матер, 2017. — 256 с.
3. Запрошуємо до розмови: Навчально-методичний комплект з розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку / А. Богуш, Н. Гавриш. — Київ : Видавничий Дім «Слово», 2021.
4. Піроженко Т. О. Мовленнєвий розвиток дітей дошкільного віку: сучасний стан і перспективи / Т. О. Піроженко // Дошкільне виховання. — 2019. — № 1. — С. 2-6.
5. Коваленко О. Л. Формування зв'язного мовлення у дітей старшого дошкільного віку засобами наочності / О. Л. Коваленко // Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка. — 2018. — Вип. 2 (21). — С. 112-116.

РОЗПОВІДЬ ЗА СЮЖЕТНОЮ КАРТИНОЮ
ВІАКРИВАЄ ДИТИНІ СВІТ УЯВИ, ДОПОМАГАЄ
СТРУКТУРУВАТИ МОВЛЕННЯ, ЗБАГАЧУЄ
СЛОВНИКОВИЙ ЗАПАС І ВЧИТЬ
ВИСЛОВЛЮВАТИ ДУМКИ ЗВ'ЯЗНО ТА
ПОСЛІДОВНО, - ЩО Є КЛЮЧОВИМ ДЛЯ
ПОДОЛАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ У
ДОШКІЛЬНОМУ ВІЦІ.

Навчаємось розповідати разом!

#HMKstory

Буклет для педагогів

Як цікаво представити сюжетну картину?
у вигляді пазлів;

ребус, в якому зашифрована назва картини

деякі елементи картини заховані

Метод «Подорож у картину»
Педагог пропонує дітям заплющують очі, вмикає аудіо-запис, який «веде» їх в уявну подорож у світ картини.
Питання: Що почули? На що схожі звуки? Куди ви потрапили?

**Навчаємось розповідати разом!»
#HMKstory**

Виконала
Романенко Т.Ф.

Комунальний заклад «Заклад дошкільної освіти (ясла - садок) «Десняночка»

НМК А. Богуш, Н. Гавриш
«Запрошуємо до розмови» - як інструмент розвитку навички розповідання за сюжетною картиною у дітей старшого дошкільного віку. Практичний посібник для педагогів

Легко,
Пізнавально,
Інтерактивно

Про НМК

НМК складається з методичних рекомендацій та 16 сюжетних картинок. Тематику картинок близько до життєвого досвіду старших дошкільників, наприклад: «Ой, весела в нас зима!», «Вітаємо весну!», «Влітку біля річки», «На екскурсії в осінньому парку» – або «У магазині іграшок», «Подарунок на день народження», «Приймий вечір», «Екскурсія на будівництво», «Граємо разом і поряд», «Зростаємо помічниками», «Збираємося на свято», «Зустріч у цукерні», «Свіжий хліб», «На прийом до лікаря», «У першому класі», «На сільському подвір'ї», «На заводі» тощо.

Ігри та завдання

1. "Початок – Середина – Кінець"
Мета: навчити структурувати розповідь.
Хід гри: педагог демонструє сюжетну картину, а діти мають уявити, що сталося:
До зображеної події;
Під час (те, що бачать на картині);
Після (вигадане завершення).
2. "Розкази за трьома словами"
Мета: активувати словниковий запас і стимулювати уяву.
Хід гри: педагог пропонує три слова (наприклад, хлопчик, велосипед, психі), які стосуються картини. Діти складають розповідь, обов'язково використовуючи ці слова.
3. "Оживи героя"
Мета: розвивати вміння описувати дії та почуття.
Хід гри: дитина виходить і зображає героя з картини (міміка, жести). Інші ставлять йому запитання, а він відповідає, ніби є цим персонажем.
4. "Додай деталь"
Мета: тренувати спостережливість і творчість.
Хід гри: діти розглядають картину, а потім кожен додає вигадану деталь до розповіді: «А я бачу, що за деревом ховається...»

Нахнення для педагога:

- ♦ Кожна картина – це «вікно» в новий світ.
- ♦ Нехай дитина буде не лише глядачем, а й оповідачем, актором, творцем і героєм!

Бажаю успіхів!

Декілька практичних порад для педагогів

- 1) Метод «Запитай – відповідай»
Запропонуйте дітям придумати питання, які можна задати героям картини, а інші діти відповідають від імені персонажа.
- 2) Використовуйте інтерактивні технології, наприклад, робота в парах або трійках.
Діти разом складають історію за картинкою, домовляючись про послідовність і події. Це розвиває навички співпраці та діалогу.
- 3) Використання графічних організаторів
Наприклад, схеми: «Хто?», «Де?», «Що сталося?», «Чому?», «Як усе закінчилося?» – допомагають структурувати складні розповіді.
- 4) Створення «живих» сюжетів
Після розгляду картини діти розігрують сценку, додаючи репліки, жести, емоції. Це закріплює мовленнєві навички на практиці.
- 5) Складання історії у форматі коміксу
Діти отримують набір ілюстрацій (з картини або подібної тематики) і по черзі придумують репліки, підписи або навіть хмарки (бульбашки) думок.
- 6) Складання розповіді за допомогою "Хмари слів"
- 7) Використання аудіосупроводу чи музики
Додайте фонову музику відповідного настрою, щоб посилити емоційне сприйняття сюжету.
- 8) «Стоп-кадр» (театралізація картини)
Діти зображають сцену з картини у вигляді живої скульптури. Потім хтось «оживляє» одного з героїв – він починає говорити. Можна змінювати героїв, розгортати діалог між ними.
- 9) «Карусель розповідей»
Діти по черзі доповнюють історію, дивлячись на одну й ту ж сюжетну картину. Формат: перше речення каже одна дитина, друге – інша і т.д., доки не складеться спільна розповідь.

Список рекомендованих джерел:

1. Богуш А. М. Методика розвитку мовлення і навчання дітей української мови в дошкільних навчальних закладах : підручник / А. М. Богуш. — 3-є вид., випр. і доп. — Київ : Видавничий Дім «Слово», 2018. — 440 с.
2. Гавриш Н. В. Розвиток зв'язного мовлення в дошкільному віці : навч.-метод. посіб. для вихователів ДНЗ / Н. В. Гавриш. — Луганськ : Альма-матер, 2017. — 256 с.
3. Запрошуємо до розмови: Навчально-методичний комплект з розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку / А. Богуш, Н. Гавриш. — Київ : Видавничий Дім «Слово», 2021.
4. Пироженко Т. О. Мовленнєвий розвиток дітей дошкільного віку: сучасний стан і перспективи / Т. О. Пироженко // Дошкільне виховання. — 2019. — № 1. — С. 2–6.
5. Коваленко О. Л. Формування зв'язного мовлення у дітей старшого дошкільного віку засобами наочності / О. Л. Коваленко // Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка. — 2018. — Вип. 2 (21). — С. 112–116.

Буклет для батьків

Де брати ідеї?

Сюжетні картини з комплекту «Запрошуємо до розмови» А. Богуш і Н. Гавриш (доступні в ЗДО чи у вихователів – ел.варіант).

Додаткові матеріали: альбоми до комплекту (наприклад, «Розкажи мені казку»).

Сайт: vseosvita.ua (пошук "сюжетні картини для дошкільнят").

Проста гра:
намалюйте з
дитиною власну
картину й
розкажіть .

"Спробуйте вже сьогодні - ваша допомога безцінна!"

Як допомогти дитині
розповідати за сюжетною
картиною вдома

Прості поради для батьків
старших дошкільнят

Тетяна Романенко
студент-практикант
ЗДО №52 «Райдуга»

Чому це важливо?

"Розповідання за сюжетною картиною розвиває мовлення, уяву та мислення дитини. Через війну багато дітей втратили регулярний доступ до занять у садочку, що призвело до освітніх втрат. Навчально-методичний комплект «Запрошуємо до розмови» (автори А. Богуш, Н. Гавриш) допомагає долати ці втрати, а ваша підтримка вдома підсилює ефект."

Розширює словниковий запас
Вчить будувати зв'язні розповіді
Готує до школи

1. Оберіть сюжетну картинку:

Використовуйте яскраві малюнки з книжок чи інтернету.

2. Ставте запитання:

Що ти бачиш на картинці?
Що роблять герої?

1. Слухайте та підказуйте: Дайте дитині час розповісти, допомагайте словами.

2. Хваліть зусилля: Підтримуйте дитину, навіть якщо розповідь коротка.

Покажіть картинку з собачкою (з комплекту)

"Що роблять діти?"
"Що побачила дівчинка?"

Чому і як це працює?

"Методика А. Богуш і Н. Гавриш, яку я досліджую, вчить дітей описувати, аналізувати й фантазувати за картинками.

Мої спостереження в ЗДО показують, що регулярна практика вдома з батьками прискорює подолання мовленнєвих труднощів, спричинених перервами в навчанні."

Порада: Займайтеся 10-15 хвилин щодня — це весело й ефективно!

